

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะ
กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1

นางจุฬาลักษณ์ การอรุณ
ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากนายคมสันต์ ชุมภักย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอ ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ศึกษา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือด้วยความ เอาใจใส่ และให้กำลังใจ ผู้ศึกษามาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ นางนงนุช ฐากุลธเนศ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล นางกมลวรรณ สิมมาคำครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนภู เวียงวิทยาคม ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ นางสาวณัฐินี ลีปา ครูชำนาญการ พิเศษ โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ทั้ง 3 ท่านเป็น ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการสอนและวิธีการสอน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง เครื่องมือในการทำรายงานการศึกษา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอนสาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณาเป็นวิทยากรในการอบรมหลักสูตรการพัฒนาการเรียน การสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ ศึกษา อันเป็นประโยชน์อย่างสูงยิ่ง จนทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการหา ประสิทธิภาพของเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้การศึกษาดำเนินไปด้วย ความเรียบร้อยทุกขั้นตอน ตามกำหนด

ท้ายที่สุด ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา และครอบครัวที่คอยห่วงใย เป็นกำลังใจ ในการจัดทำรายงานการศึกษาในครั้งนี้

จุฬาลักษณ์ การอรุณ

ชื่อเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะกระบวนการ
กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชื่อผู้ศึกษา จุฬาลักษณ์ การอรุณ

ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ปีที่ศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่สอน โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 194 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 36 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ แล้วแบ่งนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 คน ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ของภาคเรียนที่ผ่านมา ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียน เก่ง 1 คน ปานกลาง 3 คน และต่ำ 2 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการสอน 11 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ทั้งหมด 40 ข้อ 40 คะแนน 3) แบบประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งหมด 4 ด้าน คือ (1) ด้านบทบาทการเป็นผู้นำ (2) ด้านบทบาทการเป็นสมาชิกของกลุ่ม (3) ด้านกระบวนการทำงานเป็นทีมที่ดี (4) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกลุ่ม 4)

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning)การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเองกับกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม โดยใช้ชุดการเรียนประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาสอน 11 ชั่วโมง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้ศึกษาได้ดำเนินการปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้นักเรียนเข้าใจ บทบาทของผู้เรียนในกลุ่มย่อยและบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้วิธีการวัดและประเมินผล และผู้ศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เป็นเวลา 5 สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดระยะดำเนินการทดลอง ผู้ศึกษาทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น จำนวน 40 ข้อ และตรวจให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาเกณฑ์การผ่านตามาตรฐานประสงค์การศึกษา จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้ มาหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ สรุปผลการศึกษาในลำดับต่อไป

สรุปผลการศึกษา

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 81.60/80.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ย 4.63 คือมีความพึงพอใจมากที่สุด

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของชาติ ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน เพื่อสร้างคนในชาติให้เป็นคนดี มีปัญญา มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ อันมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างคุณภาพของประชากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการทางความคิด รู้จักไตร่ตรองและเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงให้แก่ตนเองและส่วนรวม การเตรียมคนให้มีคุณลักษณะ มองไกล คิดไกล ใฝ่ดี หรือการเตรียมคน เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดการกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวย ความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จริยธรรม ระบุว่า นักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ และเข้าใจหลักธรรม การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม ให้เป็นคนดีของครอบครัว เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ มีเหตุผลด้วยกุศลจิต และความคิดที่สร้างสรรค์ ยึดมั่นในคุณธรรมนำความรู้ไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีความสุข โดยอาศัยวิทยาการจากกระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมนุษย์ได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 ที่กำหนดว่าการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการในเรื่องการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระหนึ่งในแปดกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในปัจจุบันเปลี่ยนแนวคิดไปจากเดิม ไม่เน้นการเรียนและทำข้อสอบได้เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การใช้ทักษะความร่วมมือในการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาสังคม เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น ร่วมมือกันเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียน รู้หลักและวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การเป็นคนมีระเบียบ รู้จักปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมวิชาการ, 2546) ดังนั้น ในด้านกระบวนการสอนของครูผู้สอน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดลงมือปฏิบัติ และให้ผู้เรียนจัดการค้นคว้าความรู้มากกว่า การสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้แก่ การบริหารครู การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน ชุมชน นักเรียน ความพร้อมของโรงเรียน กิจกรรมที่สนับสนุนการสอน การนิเทศ การวัดผลประเมินผล โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การเตรียมการสอน ความเหมาะสมของกิจกรรมและเทคนิคการสอน ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมานับว่าเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจะมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั้น จึงเป็นหน้าที่ครูผู้สอนที่จะต้องปรับปรุงการสอนใหม่ โดยการนำเอาเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ เข้าไปช่วยทำให้บทเรียนน่าสนใจ ซึ่งเทคนิควิธีการสอนจะต้องสอดคล้องกับ

ลักษณะเนื้อหา วิธีที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมกันคิด ร่วมกันค้นคว้า ร่วมกันทำงาน ร่วมกันแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการสอนของครู เพราะเป็นตัวเชื่อมกันระหว่างประสบการณ์ และเนื้อหาในการสอนกับตัวนักเรียนให้มีความรู้ หรือมีพฤติกรรมตามจุดหมายปลายทางของการสอนที่วางไว้ ครูที่ดีต้องสามารถเลือกวิธีการสอน เพื่อใช้สอนได้อย่างเหมาะสม และตรงตามคุณลักษณะที่ต้องการ ความสนใจ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์และสภาพการณ์ในการเรียนนั้นๆ จึงจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและได้ผลดี (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2544)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547) รายงานความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา “ล้มเหลว” ทั้งในการปฏิรูปการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ดังนั้นเป้าหมายของการปฏิรูปคือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียน “เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข” แต่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปรับปรุง ทั้งยังอ่อนทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและความร่วมมือการเรียนรู้ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา พบว่า มาตรฐานที่ 4 ซึ่งเป็นเรื่องการอ่าน คิดวิเคราะห์ ของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก สาเหตุประการหนึ่งอาจจะมาจากครูไม่ได้มีการวางแผนจัดการเรียนการสอนที่เน้นการการบวนการร่วมมือและการคิด อีกทั้งการวัดและประเมินผลยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 ได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 33.76 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับชาติได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 35.16 จากคะแนนเต็ม 100 ต่ำกว่าคะแนนระดับชาติ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี รูปแบบการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ พบว่า มีหลายแนวคิด หลายทฤษฎี รูปแบบการสอนและเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้นักเรียนทำงานร่วมกัน การสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพขึ้น สิ่งสำคัญการแบ่งกลุ่มคละกัน โดยการจัดเด็กที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก เพราะเด็กที่เรียนเก่งจะช่วยเด็กที่เรียนอ่อนได้ (กรมวิชาการ, 2544) Slavin (1990) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตนและศักยภาพในตนเอง ร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้ โดยที่สมาชิกในกลุ่มตระหนักว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มสมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกจะมีการพูดคุยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและอีกประการหนึ่ง คือการที่นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มซึ่งแต่ละคนจะมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม และเมื่อประสบผลสำเร็จในการ

ทำงานหรือความเข้าใจกับเนื้อหาวิชาแล้ว จะเพิ่มความสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งจะ
เป็นผลให้นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในชั้นเรียน

นอกจากนั้นการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้อย่างก่อให้เกิดบรรยากาศที่นักเรียนพูดคุยกันเป็นการ
ช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น แม้บางครั้งจะไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ระดับ การติดตาม
ปัญหาจะสูงกว่าการที่ครูเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำคนเดียว และการที่นักเรียนสามารถอธิบายให้เพื่อน
ฟังได้ ก็จะเป็นการยกระดับความเข้าใจให้สูงขึ้นถึงระดับการถ่ายทอดความคิด การเรียบเรียงถ้อย
คำอธิบายออกมาจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น สำหรับบทบาทของครูจะเปลี่ยนไปจากเดิม คือ
ต้องไม่ถือว่าตัวเองเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในชั้นเรียนคนเดียว แต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อม
วิธีดำเนินการที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนสามารถค้นหาความรู้ได้จากการร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการ
กระทำของตนเองและจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เพราะเป็นวิธีการสอนที่จะกระตุ้นความคิดซึ่งกันและ
กัน ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อช่วยกันเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้
ความคิดรวบยอด ทักษะและความเข้าใจ มีความสุขในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Slavin, 1995) การ
เรียนแบบร่วมมือนี้จะกำหนดนักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 – 6 คน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วย ผู้
ที่มีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกันคือ เก่ง กลาง อ่อน โดยสมาชิกจะคอยกระตุ้นซึ่งกันและกัน
เพื่อพากันไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ เมื่อสมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้หรือมี
ความสามารถเพิ่มขึ้น ดังที่ จุฬาลักษณ์ ดอกเข็ม (2550) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ
สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ก่อให้เกิดการพัฒนาทางความคิดที่สูงขึ้น การ
ร่วมมือกันเรียนทำให้นักเรียนภายในกลุ่มได้รับความคิดเห็นที่หลากหลาย จากการโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความ
คิดเห็นซึ่งกันและกัน รับรู้ปัญหา และทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนา
กระบวนการคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรมของกรมวิชาการ (2556) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ในลักษณะให้เรียนรู้
ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นแนวการจัดการเรียนรู้แนวหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา
ปรึกษาหารือ อภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้าน
ความรู้ ทักษะกระบวนการคิดและมีประสบการณ์มากขึ้น ในการจัดกลุ่มให้ผู้เรียนร่วมกันแก้ปัญหา อาจ
จัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือกลุ่มย่อย 4-5 คน หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนร่วมกันแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม
ใหญ่ทั้งชั้นเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) เป็นรูปแบบการสอนที่ช่วย
จูงใจนักเรียนให้รู้จักให้กำลังใจและช่วยเหลือเพื่อนในการเรียนรู้เนื้อหาที่ครูถ่ายทอด ถ้านักเรียนต้องการ
ให้ทีมตนได้โดดเด่น ก็ต้องช่วยสมาชิกในทีมเรียนรู้เนื้อหา นั้น เป็นการทำงานด้วยกันของนักเรียน เมื่อครู
สอนบทเรียนนั้นจบ อาจทำงานกันเป็นคู่และเปรียบเทียบคำตอบกันได้ถามในสิ่งที่สงสัย และช่วยเหลือ
กันและกัน ในส่วนที่ไม่เข้าใจ นักเรียนอาจถามกันได้ ดังเช่น ลัดดา ศิลา น้อย, นิลมณี พิทักษ์,

ปิยะวรรณ ศรีสุรรักษ์ และจรรยา บุญมีประเสริฐ (2544) ได้ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ และให้นักศึกษานำเทคนิควิธีการที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบแบบร่วมมือกันเรียนรู้วิชาการสอนสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทักษะในการนำเทคนิควิธีการจากการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาเขียนเป็นแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ถูกต้อง และสามารถนำไปฝึกวิชาประสบการณ์วิชาชีพได้

จากแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะนำรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อันจะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม โดยนักเรียนจะต้องร่วมมือกันเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูง ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดและปลูกฝังคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้เป็นคนดีของครอบครัว สังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการกลุ่มและมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ที่สอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

3. สมมติฐานการศึกษา

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน

3.2 นักเรียนมีพัฒนาการกระบวนการกลุ่มและมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

4. ขอบเขตของการศึกษา

4.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

4.1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) จำนวนทั้งหมด 194 คน

4.1.2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 25 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 40 คน

4.2 ระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาสอน จำนวน 11 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง

4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

4.3.1 ตัวแปรต้น คือ

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

4.3 ขอบเขตของเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยเนื้อหา ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม มาตราฐาน ส 1.1 รู้และ เข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม รวมใช้เวลาสอนทั้งหมด 11 ชั่วโมง

4.4 เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พระรัตนตรัย

เวลา 1 ชั่วโมง

2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรม:ทุกข์

เวลา 2 ชั่วโมง

3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรม:สมุทัย

เวลา 2 ชั่วโมง

4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 หลักธรรม:นิโรจน์

เวลา 2 ชั่วโมง

5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรม:มรรคมืองค์๘

เวลา 2 ชั่วโมง

6) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 มงคล ๓๘

เวลา 2 ชั่วโมง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้ มีความชัดเจนผู้ศึกษาได้กำหนดความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

5.1 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หมายถึง อัตราส่วนของคะแนนที่นักเรียนได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนและจากการทดสอบหลังเรียน โดยคิดคะแนนเฉลี่ยเป็นร้อยละ ดังนี้

80 ตัวแรก เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่สามารถทำคะแนนแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียน ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 ตัวหลัง เป็นประสิทธิภาพของผลผลิต หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่สามารถทำคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

5.2 ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง คะแนนที่แสดงถึงความก้าวหน้าของนักเรียนที่เรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้จากคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แบบปรนัย 4 ตัวเลือกที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยวัดพฤติกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านการวิเคราะห์

5.4 ทักษะกระบวนการกลุ่ม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ที่ได้จากการสังเกตความร่วมมือในการเรียนของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) วัดได้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านบทบาทการเป็นผู้นำในกลุ่ม 2) ด้านบทบาทการเป็นสมาชิกของกลุ่ม 3) ด้านบทบาทการทำงานเป็นทีม 4) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกลุ่ม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งกำหนดระดับค่าทักษะกระบวนการของนักเรียน กำหนดจากพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละด้านเป็นระดับคุณภาพ การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5.5 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิก 4-6 คน มีระดับความสามารถ ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ สมาชิกในกลุ่ม จะศึกษาและทำความเข้าใจบทเรียนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันและมีเป้าหมายร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กัน และได้รับรางวัลตามผลงานที่กลุ่มทำได้ (Slavin, 1995) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่ารูปแบบการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความสนใจของนักเรียนได้ดี คือการสอนโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมด้วยการใช้ เทคนิคหลายอย่างประกอบกัน เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติวิชา เนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ของรายวิชาเศรษฐศาสตร์ มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้แต่ละความสามารถทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้เทคนิคดังต่อไปนี้ เทคนิคแบบอาศัยผลสัมฤทธิ์ของทีม (Student Team-Achievement Divisions : STAD) เทคนิคแบบร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนการใช้ภาษา เทคนิคกลุ่มสืบค้น (Group Investigation : GI) เป็นการเตรียมทำงานที่ครูมอบหมาย เพื่อแก้ปัญหาหรือค้นหาคำตอบ เทคนิคแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) เทคนิคแบบต่อบทเรียน (Jigsaw) และเทคนิคแบบโค-ออฟ โค-ออฟ (Co-op Co-op) เป็นเทคนิคที่กระตุ้นทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่งเสริมให้เกิดทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งแต่ละเทคนิคเป็นวิธีการที่สามารถสอดแทรกไว้ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม จากลักษณะสำคัญของแต่ละเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงนำมาพัฒนาเป็นชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่มีความหลากหลายทั้งเทคนิคและเนื้อหาสาระ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการคิดของนักเรียน

5.6 ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อใช้สอบถามระดับความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งกำหนดระดับค่าของความพึงพอใจเป็น มีความพึงพอใจมากที่สุด มีความพึงพอใจมาก มีความพึงพอใจปานกลาง มีความพึงพอใจน้อย มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 6.2 เป็นแนวทางสำหรับครู ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนกับผู้เรียนโดยตรง
- 6.3 เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการนำรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้อมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้า หลักการ ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.1 ความเป็นมาของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.3 องค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.4 ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนการสอนแบบทั่วไป
 - 2.5 ลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.6 ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.7 ประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการกลุ่ม
 - 3.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่ม
 - 3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม
 - 3.3 ทักษะกระบวนการกลุ่ม
4. แผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน
 - 4.2 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.3 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.4 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
5. ความพึงพอใจ
 - 5.1 ความหมายของความพึงพอใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กรมวิชาการ (2546) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คุณภาพผู้เรียน และสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1) เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ โดยนำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ เพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองดี

2) ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอน ต้องใช้ข้อมูลความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

3) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัยร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่น

4) การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูง ในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้งท้าทาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย ได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ ทุกมาตรฐานการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิต

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายหรือความคาดหวังสำคัญที่สุด คือ ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ในวิถีประชาธิปไตย ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุข ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของวิชาการต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ปรัชญา และศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ

2) ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางการสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสารทักษะการแสวงหาความรู้ การสืบค้น เป็นต้น

3) ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยม เกี่ยวกับประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักฟังตนเอง ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็น

ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่นรักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ พัฒนา ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนาและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุข

จุดเน้นการสร้างคุณภาพของผู้เรียน มีดังนี้

1) ยึดมั่นในหลักธรรมพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม

2) ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก

3) มีความสามารถในการบริหารการจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและนำไปใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

5) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาคำวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระนี้มีความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มุ่งให้ความเข้าใจว่า มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็น ต่อการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด ในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ตลอดจนบทบาทของเทคโนโลยีที่มีต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ มีความสามารถ ที่จะฉลาดเลือก คิดพิจารณาทางเลือกและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ (กรมวิชาการ, 2551)

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ

จากการศึกษาหลักการเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายและความสำคัญ

ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ได้เป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งแคโรลีน เคสสเลอร์ (Carolyn Kessler, 1992) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่ามีการบันทึกในคัมภีร์โบราณของศาสนายิว ในศตวรรษแรกและในศตวรรษที่ 18 ที่ประเทศอังกฤษ โจเซฟแลนเคสเตอร์ และอันดรูว์ เบลล์ ได้พัฒนาโรงเรียนที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1916 จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1957) อ้างถึงใน ขวัญหทัย สมัครคุณ, (2541) แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโกได้เขียนหนังสือเรื่องการศึกษาและประชาธิปไตยโดยเสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาที่เน้นห้องเรียนเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนสังคม การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่นำไปสู่ชีวิตจริง ดิวอี้ เสนอให้จัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมที่เป็นจริง โดยปฏิบัติการแบบประชาธิปไตย และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้ และจากแนวคิดของดิวอี้ ทำให้เกิดการจัดชั้นเรียนในลักษณะกลุ่มย่อยที่ใช้การแก้ปัญหา โดยนักเรียนในกลุ่มช่วยกันค้นหาคำตอบด้วยตนเอง งานของ ดิวอี้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่างๆ โดยคำนึงถึงโครงสร้างทางสังคมในห้องเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการร่วมมือในการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนของแต่ละคน

2.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้

ผู้สนใจศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้มีมากมาย โดยใช้ชื่อแตกต่างกัน เช่น การสอนแบบร่วมมือ การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนโดยความร่วมมือ การเรียนแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้ชื่อรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) ตามที่กรมิวิชาการกล่าวไว้ (กรมิวิชาการ, 2544) และมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ ไว้ดังนี้

สลาวิน (Slavin, 1987) กล่าวว่า รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้แบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยปกติมี 4 คนและการจัดกลุ่มต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน โดยในกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง 1 คน ความสามารถปานกลาง 2 คน และความสามารถต่ำ 1 คน สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือกันทำงานกลุ่มและรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนซึ่งกันและกัน

อาทซ์ และนิวแมน (Artzt & Newman, 1993) ได้กล่าวถึง รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ว่าเป็นแนวทางซึ่งผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งสมาชิก ในกลุ่มทุกคนประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และต้องระลึกเสมอว่า ตนเองเป็นส่วนสำคัญของกลุ่มความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมาย สมาชิกทุกคนต้องพูดอธิบายแนวคิดกันและช่วยเหลือกันให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ผู้สอนไม่ใช่แหล่งความรู้ที่คอยป้อนข้อมูลต่าง ๆ ให้ผู้เรียน แต่จะมีบทบาทเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ จัดการและชี้แนะแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ ผู้เรียนเองก็เป็นแหล่งความรู้ซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

แคโรลีน เคสเลอร์ (Carolyn Kessler 1992) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง การจัดกิจกรรมเรียนเข้ากลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ภายในกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบตนเอง ในการเรียนรู้และต้องกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วย

เอ เอฟ อาร์ซท และ ซี เอ็ม นิวแมน (A.F.Arzt and C.M. Newman, 1990) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อเป้าหมายเดียวกัน ทุกคนต้องตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่จะทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ ดังนั้นทุกคนต้องร่วมมือกัน มีการอภิปราย พูดคุย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนประสบผลสำเร็จร่วมกัน

ดี ดับเบิลยู จอห์นสัน และอี ที โฮลเบก (D.W. Johnson and E.T.Holubec, 1993) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึงการจัดการเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีบทบาทชัดเจน มีทักษะทางสังคม มีการพึ่งพาอาศัยกันจนทุกคนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

โรเบิร์ต อี สลาบิน (Robert E. Slavin, 1995) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน สมาชิกในกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถ เพศ เชื้อชาติที่แตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อเพื่อนในการช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยการทำงานร่วมกันต้องมีเป้าหมายของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2551) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายตรงกันข้ามกับการเรียนที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Learning) และการเรียนตามลำพัง (Individualized Learning)

นิลกุล สีเทพ (2553) ได้ให้นิยามของรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จัดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เล็ก ๆ นักเรียน

ต้องเรียนร่วมกัน มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือ อธิบาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยกลุ่มจะประสบผลสำเร็จได้เมื่อสมาชิกทุกคนได้เรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน

ปรารภณา เกษน้อย (2540) การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การที่ให้นักเรียนทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มโดยในแต่ละกลุ่มจะมีเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านความสามารถทางการเรียน ในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันนี้นักเรียนทุกคนจะช่วยเหลือรับผิดชอบงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

กรมสามัญศึกษา (2540) การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ วิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ

สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้รูปแบบหนึ่งโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-6 คน เป็นกลุ่มเล็กๆ ที่แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน คือ สูง ปานกลาง และต่ำ มาเรียนรู้และทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อย เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเอง และสมาชิกทุกคนในกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2.3 องค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้

การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มมองเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ ดังที่จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2544) ระบุไว้ดังนี้

1) มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก (Positive Interdependence) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกันแบบ “ร่วมเป็นร่วมตายกัน” โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกได้ เช่น ผู้เรียนต้องเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเพื่อนทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้ด้วยกัน หรือผู้เรียนกลุ่มใดทำคะแนนได้สูง สมาชิกแต่ละคนจะได้รับคะแนนเพิ่มในส่วนของตนด้วย หรือการใช้เอกสารข้อมูลร่วมกันในการทำงานที่มอบหมาย สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่ของตนเพื่อทำงานกลุ่มให้สำเร็จและไม่มีการยอมรับความสำคัญหรือความสามารถของบุคคลเพียงคนเดียว

2) การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม (Face to Face Primitive Interaction) เนื่องจากผู้เรียนจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกได้นั้น จะต้องมีการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนในการทำงานกลุ่ม เช่น การสรุปเรื่อง การอธิบาย การขยายความในบทเรียนให้แก่เพื่อนในกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานร่วมกันและเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิก แต่ละคนได้แลกเปลี่ยน

ความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันรวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อเลือกสิ่งที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด สำหรับกลุ่มของตน

3) การตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability and Personal Responsibility) การเรียนรู้แบบร่วมมือ จะมีประสิทธิภาพ เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มศึกษาบทเรียนหรือได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม ในการเรียนรู้บทเรียนนั้น จนสำเร็จ จากนั้นผู้สอนจะดำเนินการวัดผลการเรียนรู้ผู้เรียนแต่ละคน หรือสุ่มเรียกคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม เป็นผู้ตอบ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มจึงต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเฉพาะผู้เรียนที่เก่งต้องแบ่งปัน สิ่งที่ตนเรียนรู้ให้กับเพื่อนที่ไม่เก่งเพื่อให้กลุ่มเกิดผลสำเร็จ

4) การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small Group Skills) โดยผู้สอนต้องฝึกเรียนรู้ให้เกิดทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานในกลุ่มย่อยให้ประสบความสำเร็จ เช่น การทำความเข้าใจและไว้วางใจกัน การพูด สื่อความหมาย อย่างชัดเจน การยอมรับและให้การสนับสนุนกัน การให้ความสำคัญและเอาใจใส่ ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน และการช่วยกันแก้ปัญหาของความขัดแย้ง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ บรรลุเป้าหมาย

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) หมายถึงการให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์ ว่า กระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มของผู้เรียนมีความเหมาะสมเพียงใดและผู้เรียนสามารถใช้ทักษะ ทางสังคมได้เหมาะสมเพียงใด ดังนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่ม จะมีความเป็นอิสระในการคิดวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่มของตนและแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดีและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

จากองค์ประกอบพื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ การเรียนรู้แบบร่วมมือมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังที่จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1989) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มร่วมกัน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลและอุปกรณ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม
- 2) สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและงานที่ได้รับมอบหมายจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ สมาชิกแต่ละคนทำงานอย่างเต็มความสามารถ
- 4) สมาชิกกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้สอนฝึกทักษะการทำงานกลุ่มและการประเมินผลให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มได้ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่ารูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ นั้นมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ คือ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม มีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน มีการใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่ม

ย่อย และมีกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มอย่างมีความสุข และประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

2.4 ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้และการเรียนการสอนทั่วไป

จอห์นสันและ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนทั่วไป โดยแบ่งนักเรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ไม่ถือเป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของพรณรศมี เกษธรรมสาร (2543) ที่สรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้และการเรียนการสอนทั่วไป ไว้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนการสอนทั่วไป

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	การเรียนการสอนทั่วไป (Traditional Learning)
1. มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม	1. ไม่มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม
2. มีความรับผิดชอบร่วมกัน	2. ไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน
3. สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในงานของตนเอง และของสมาชิกภายในกลุ่ม	3. สมาชิกแต่ละคนอาจจะไม่รับผิดชอบในงานของตนเองและของสมาชิกภายในกลุ่ม
4. สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน	4. สมาชิกมีความสามารถใกล้เคียงกัน
5. สมาชิกแบ่งความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน	5. สมาชิกเลือกหัวหน้า
6. สมาชิกหมุนเวียนกันทำหน้าที่	6. สมาชิกรับผิดชอบเฉพาะงานของตนเอง
7. เน้นที่วิธีการ ผลงานและสัมพันธภาพที่ดี	7. เน้นที่ผลงาน
8. ได้รับการฝึกทักษะทางสังคม	8. ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคม
9. ผู้สอนแนะนำการทำงานกลุ่มของผู้เรียน	9. ผู้สอนไม่สนใจการทำงานกลุ่มของผู้เรียน
10. กำหนดวิธีการทำงานกลุ่ม	10. ไม่ได้กำหนดวิธีการทำงานกลุ่ม

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีลักษณะเฉพาะตามองค์ประกอบพื้นฐาน ทั้ง 5 ประการ ซึ่งผู้สอนควรคำนึงถึงและจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือให้หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการที่จะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

2.5 ลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและช่วยเหลือกันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ดังนั้นการศึกษาและนักวิชาการอธิบายลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

ชาตรี เกิดธรรม (2545) กล่าวถึง ลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพไว้ 6 ประการดังนี้

1) การจัดกลุ่ม (teams) หมายถึง การจัดกลุ่มเด็กที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ซึ่งควรจัดเด็กเข้ากลุ่มดังนี้

- จำนวนเด็กในกลุ่ม 4 คน
- ประกอบด้วยเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำคละกันไป
- จัดให้มีทั้งเด็กนักเรียนหญิงและนักเรียนชายในกลุ่มเดียวกัน ถ้าในห้องเรียนมีทั้งเด็กนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย
- จัดให้เด็กอยู่ในกลุ่มเดียวกันประมาณ 6 สัปดาห์
- บางกรณีอาจจัดกลุ่มโดยวิธีอื่น เช่น จัดกลุ่มเด็กที่มีความสนใจเหมือน ๆ กันในเรื่องเดียวกันในการศึกษาเฉพาะกรณี เช่น การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ หรือจัดกลุ่มแบบสุ่มเมื่อต้องการทบทวนความรู้

2) ความมุ่งมั่น (will) หมายถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ของเด็กที่จะทำงานร่วมกันซึ่งจะต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลร่วมกัน สามารถสร้างความมุ่งมั่นร่วมกันให้เกิดขึ้นได้โดยใช้กิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมทางวิชาการ เช่น การเล่นเกม การสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการต่อไปนี้

- สร้างความมุ่งมั่นของกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน
- สร้างความมุ่งมั่นของชั้นที่จะช่วยกัน
- การทำงานร่วมกันโดยเลือกกิจกรรมที่คนเดียวไม่สามารถทำได้สำเร็จ

3) การจัดการ (management) หมายถึง การจัดการกลุ่มให้สามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวมถึงการจัดการของครู การจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้การทำกิจกรรมของกลุ่มประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

- การจัดที่นั่งของนักเรียนในกลุ่ม
- การแบ่งงานกันภายในกลุ่ม
- การสร้างกฎของห้อง (class rule)
- การให้สัญญาณเงียบ (quiet signal)
- การดูแลกลุ่มให้ทำงานตามที่มอบหมายหรือที่สนใจ

4) ทักษะทางสังคม (social skills) หมายถึง การพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการทำงานทำกิจกรรมร่วมกัน ให้มีการร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง ให้กำลังใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและที่สำคัญที่สุดคือต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5) กฎพื้นฐาน 4 ข้อ (4 basics principles : PIES) หมายถึง หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกัน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ จะขาดอย่าง

หนึ่งอย่างใดไม่ได้ องค์ประกอบ

ดังกล่าว ได้แก่

- การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (P : positive interdependence) นักเรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเราได้รับประโยชน์จากเพื่อน เพื่อนก็จะได้รับประโยชน์จากเรา ความสำเร็จของเราและความสำเร็จของเพื่อนก็คือความสำเร็จของกลุ่ม หรือความสำเร็จของกลุ่มก็คือความสำเร็จของแต่ละคนนั่นเอง

- การยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน (I : individual accountability) ยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน ยอมรับว่าแต่ละคนในกลุ่มต่างก็มีความสามารถในตัวเอง และมีส่วนร่วมในการทำให้การทำงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จด้วยดี

- ความเสมอภาค (E : equal participation) ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนในกลุ่มต้องให้ความร่วมมือกันอย่างทั่วถึงและมีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเท่าเทียมกัน

- การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (S : simultaneous interaction) มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทุกคนภายในกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

6) รูปแบบของกิจกรรม (structures) หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่จะศึกษา

ดี ดับเบิลยู จอห์นสัน และ อาร์ ที จอห์นสัน (D.W. Johnson and R.T. Johnson, 1991) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า ทุกคนทำเพื่อเป้าหมายเดียวกันของกลุ่มและผลงานของแต่ละคนก็เป็นผลงานของกลุ่ม ในการเรียนรู้แบบร่วมมือสมาชิกกลุ่มต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นกับทุกคน ถ้ากลุ่มประสบผลสำเร็จทุกคนย่อมประสบผลสำเร็จด้วย ถ้ากลุ่มล้มเหลวทุกคนก็ถือว่าล้มเหลวด้วย ทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ และต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนสามารถเรียนรู้บทเรียนนั้น การที่จะแน่ใจว่าเพื่อนสมาชิกจะเรียนรู้บทเรียน ทุกคนต้องช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันสมาชิกแต่ละคนต้องยอมรับว่าผลงานของคนอื่นมีความสำคัญต่อตนเองและต่อกลุ่ม และผลงานของตนเองก็มีความสำคัญต่อคนอื่นและต่อกลุ่มด้วย

2) การปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิก ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า ผลงานที่ดีมาจากการใช้ความสามารถ การสร้างสรรค์ของบุคคลหลายคน เพราะลำพังบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถทำงานทุกอย่างสำเร็จ ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการเรียนแบบร่วมมือต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือกัน มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การอธิบายให้เพื่อนได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์โดยตรงของนักเรียนจะก่อให้เกิดผลดังนี้

- ทำให้เกิดกระบวนการคิด ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในการหาคำตอบ การอธิบายการแก้ปัญหา การอธิบายถึงธรรมชาติของมโนทัศน์ของสิ่งที่เรียน การให้ความรู้แก่เพื่อนเป็นการพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน

- เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับอิทธิพลทางสังคมที่หลากหลายยิ่งขึ้น มีการช่วยเหลือสนับสนุนทำให้นักเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ได้รูปแบบการทำงานทางสังคมร่วมกัน

- การตอบสนองทางวาจาและท่าทางของเพื่อนสมาชิกทำให้ได้รู้ถึงการทำงานของตนซึ่งเป็นการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญ

- การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนซึ่งกันและกัน เพราะนักเรียนคอยให้กำลังใจกันและกันในการทำงาน

- ทำให้นักเรียนได้รู้จักเพื่อนสมาชิกได้ดียิ่งขึ้นในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิกให้ได้ผล ขนาดของกลุ่มต้องไม่ใหญ่มาก (4-6 คน) เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นรับฟังติดต่อสื่อสารกันอย่างทั่วถึง

3) การรับผิดชอบและการตอบสนองรายบุคคล ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า สิ่งที่นักเรียนทำร่วมกันเป็นกลุ่มจะทำให้นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองในวันข้างหน้า นักเรียนต้องรับผิดชอบในผล การเรียนของตนเองและของเพื่อนสมาชิก ทุกคนในกลุ่มจะรู้ว่าใครต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนในเรื่องใด มีการกระตุ้นกันและกันให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ การตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลทำได้ ดังนี้

- ประเมินผลงานของสมาชิกแต่ละคนซึ่งรวมเป็นผลงานกลุ่ม
- ให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งของกลุ่มและรายบุคคล
- ให้สมาชิกทุกคนรายงานหรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึง
- มีการตรวจสอบผลการเรียนเป็นรายบุคคลหลังจบบทเรียน

ในการตรวจสอบความรับผิดชอบรายบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าครูไม่ตรวจสอบความสามารถเป็นรายบุคคลแล้ว อาจทำให้นักเรียนบางคนไม่ได้เกิดการเรียนรู้ ผลงานที่ออกมาเป็นผลงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

4) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า การทำงานร่วมกันจะเสริมสร้างความสามารถได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว คนเราไม่ได้เกิดมา เพื่อเรียนรู้ โดยทันทีทันใดที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นกลุ่มไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ ตามที่ต้องการ บุคคลต้องเรียนรู้ ต้องได้รับการสอนทักษะทางสังคมเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงในการทำงานร่วมกัน การทำให้เกิดทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนควรต้องปฏิบัติ ดังนี้

- เรียนรู้ข้อเท็จจริง ลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล
- มีการสื่อสารกันอย่างถูกต้องและเปิดเผย

- ยอมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ทักษะทางมนุษย์สัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้การทำงานร่วมกันเกิดผลดี ลดความกดดันและความตึงเครียดในการทำงานทำให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การให้นักเรียนที่ขาดทักษะการทำงานกลุ่มทำงานร่วมกันจะทำให้ไม่ประมาทผลสำเร็จ

5) กระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงการทำอะไร จะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย โดยจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม คือ การเน้นกระบวนการหน้าที่ บทบาทที่ชัดเจนของสมาชิกที่จะทำให้การทำงานนั้นได้ผลดีตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้กลุ่มต้องอธิบายการกระทำของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่ามีสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จในการทำงานของกลุ่ม และตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมใดควรดำเนินต่อไป พฤติกรรมใดควรต้องเปลี่ยนแปลง กระบวนการกลุ่มมีความสำคัญต่อการเรียนแบบว่าร่วมมือ ดังนี้

- ทำให้สมาชิกเรียนรู้กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน
- ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ
- ช่วยให้สมาชิกได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตน
- ช่วยให้แน่ใจว่านักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดนำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จของกลุ่มและเสริมแรงพฤติกรรมที่ดีของสมาชิก

6) มีทักษะสังคม (social skill) หมายถึงมีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้ความช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) มีหลักการพื้นฐาน (basic principles) 4 ประการ ซึ่งล้วนมีความสำคัญที่จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ คือ

- มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (positive interdependence) การช่วยเหลือพึ่งพากันและกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และเข้าใจว่าความสำเร็จของแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

- มีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (individual accountability) ทุก ๆ คนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการค้นคว้าการทำงาน สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนเหมือนกันจึงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

- มีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน (equal participation) ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการค้นคว้าการทำงานเท่าๆ กัน ทำโดยกำหนดบทบาทของแต่ละคน กำหนดบทบาทก่อนหลัง

- มีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมๆ กัน (equal participation) คือ นักเรียนทุกคนในกลุ่มจะทำงาน คิด อ่าน ฟัง ฯลฯ ไปพร้อมๆ กัน

8) มีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม (structure) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเทคนิคต่างๆจะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ เพราะแต่ละเทคนิคมีความเหมาะสมกับเป้าหมายที่แตกต่างกัน

คาแกน สเปนเซอร์ (Kagan Spencer, 1994 อ้างถึงใน พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, ม.ป.ป) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีแนวคิดสำคัญ 6 ประการคือ

1) เป็นกลุ่มทีม (group/team) หมายถึง การจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 2 - 5 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันคละกัน ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุด คือ 4 คน ที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้ร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถแบ่งงานให้ทำเป็นคู่ได้สะดวก

2) มีความเต็มใจ (willing) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มมีความเต็มใจที่จะร่วมมือกันในการเรียนและการทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมกัน มีความมุ่งที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการยอมรับกันและกันเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี

3) มีการจัดการ (management) หมายถึง การจัดการเพื่อให้การทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องกำหนดสิ่งต่างๆ ได้แก่ การสร้างกฎของห้อง การจัดที่นั่งกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกไว้ล่วงหน้า มีการใช้สัญญาณเงียบที่ครูส่งให้ผู้เรียนแล้วผู้เรียนทำสัญญาณตามและเงียบเพื่อฟังคำสั่งต่อไป เป็นต้น

จอห์นสัน Johnson (1994) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบร่วมแรงร่วมใจ ไว้ดังนี้

1) การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจมีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันทางบวก (positive interdependence) สมาชิกทั้งกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกันและทุกคนต้องพร้อมใจกันที่จะทำให้สมาชิกทุกคนของกลุ่มแสดงความสามารถได้เท่าเทียมกัน

2) การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกต้องมีความชัดเจนในเรื่องความรับผิดชอบต่อผลงานของแต่ละบุคคล (individual accountability) ผู้เรียนแต่ละคนต้องแสดงข้อมูลถึงความก้าวหน้าให้กลุ่มทราบและกลุ่มก็ต้องช่วยกันแนะนำหรือช่วยเหลือให้แต่ละคนก้าวหน้าไปถึงระดับสูงสุด แต่สำหรับกลุ่มแบบเก่าผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม บางคนอาจจะคอยแอบแฝงมีชื่อร่วมงานกลุ่ม โดยไม่มีบทบาทใดก็ได้

3) การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกของกลุ่มจะมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกันในแง่ความรู้ความสามารถและบุคลิก ขณะที่กลุ่มแบบเดิมจะมีลักษณะใกล้เคียงกันหรือสนใจเรื่องเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

4) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกแต่ละคนจะมีส่วนร่วมแสดงความเป็นผู้นำในกลุ่ม ในขณะที่แบบเก่าหัวหน้ามักถูกเลือกให้บุคคลหนึ่งทำหน้าที่

5) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ทุกคนร่วมรับผิดชอบผลการเรียนของสมาชิกแต่ละคน ทุกคนต้องมุ่งมั่นและกระตุ้นให้แต่ละคนทำชิ้นงานตามที่กำหนด ในขณะที่กลุ่มแบบเดิมสมาชิกกลุ่มไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบซึ่งกันและกัน

6) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผลการเรียนของแต่ละคนให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดของเขาพร้อมกับการรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีไว้ ส่วนกลุ่มแบบเดิมสมาชิกมุ่งเพียงทำงานที่กลุ่มได้รับมอบหมายให้เสร็จ

7) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการสื่อสาร มักถูกคาดหวังว่าจะเกิด แต่มักจะถูกกละเลย

8) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ครูจะเป็นผู้คอยสังเกต วิเคราะห์การทำงานร่วมกันและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้กลุ่มทำงานได้ดีขึ้น แต่ในกลุ่มแบบเดิมครูจะสังเกตแล้วเข้าไปแทรกแซงการทำงานกลุ่มมากกว่า

9) กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ครูจะแนะวิธีการสร้าง "กระบวนการ" ทำงานที่มีประสิทธิภาพแก่กลุ่ม โดยไม่มีการบังคับ แต่ในกลุ่มแบบเดิมมักไม่เน้นกระบวนการแต่เน้นที่ผลงาน จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือคือ การเรียนที่ให้นักเรียนซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่น เพศ ระดับความสามารถทางการเรียน เชื้อชาติ เป็นต้น ทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ร่วมกันมีเป้าหมายร่วมกันในการทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการช่วยเหลือกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนประสบผลสำเร็จได้เท่าเทียมกัน และนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม

4.6 ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ มีลำดับขั้นตอนในการเรียนซึ่งมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

เอเรนด์ (Arend, 1994) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเรียน เป็นขั้นตอนที่ครูจะอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 2 ให้ข้อมูลเป็นขั้นที่ครูสอนหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่นักเรียนจะต้องศึกษา

ขั้นที่ 3 จัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ในขั้นนี้ครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนทราบถึงวิธีการจัดกลุ่มครูแนะนำเกี่ยวกับทักษะการทำงานกลุ่มและทักษะทางสังคม

สุรศักดิ์ นิมิตถกุล (2543) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

1) ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียม ประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2-6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจกวัตถุประสงค์ของบทเรียน และการทำงานกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะ

2) ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูลและมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่มในขั้นนี้ครูอาจกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ กัน เช่น แบบ JIGSAW, TGT, STAD, TAL, GT, LT, CIRC, CO-CO เป็นต้น ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เทคนิคที่ใช้แต่ละครั้ง จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่งๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือหลายๆ เทคนิคประกอบกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน

4) ขั้นตอนตรวจสอบผลและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณี ผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้ามี สิ่งที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจครูอธิบายเพิ่มเติม ครูและผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

ชาตรี สำราญ (2545) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

1) ขั้นเตรียม ประกอบด้วยครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2-6 คน แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มวัตถุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2) ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหาและแหล่งข้อมูลมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำงาน

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้เทคนิคตามที่ครูกำหนด

4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายงานบุคคลโดยตรวจว่านักเรียนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือยัง

5) ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่ง que ผู้เรียนไม่เข้าใจครูก็จะอธิบายเพิ่มเติมนอกจากนั้นครูและนักเรียนจะร่วมกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

อังคณา ชัยมณี (2540) กล่าวถึงบทบาทของครูในการสอนแบบร่วมมือว่า

1) บทบาททางตรง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องของบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การฝึกทักษะทางสังคมเพื่อให้งานกลุ่มมีประสิทธิภาพ ติดตามดูพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละกลุ่มว่าอยู่ในบทบาทที่ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ตลอดจนให้ความรู้สึกเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนไม่ได้อภิปราย ซึ่งเป็น

เรื่องหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการสอนแต่ละครั้ง รวมทั้งเก็บผลงานของนักเรียนมาศึกษาปัญหา ข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขในชั่วโมงต่อไป

2) บทบาททางอ้อม คือ ครูคอยติดตามสังเกตการทำงานของแต่ละกลุ่มคอยให้คำแนะนำ เมื่อเด็กมีปัญหา และพยายามให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำงาน หากมีปัญหาการไม่ยอมรับสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม ครูต้องพยายามช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับให้ได้ ครูต้องคอยให้กำลังใจ และให้คำชมเชยแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนสามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จ

2.7 ประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือในปัจจุบันได้มีนักการศึกษาหลายท่านคิดค้นขึ้นมา ซึ่งสาขาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2537) กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการฝึกอบรมปฏิบัติการเรื่อง การเรียนรู้แบบร่วมมือ สรุปได้ว่า

2.7.1 รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมกันคิด (Numbered Heads Together)

เป็นวิธีสอนที่จะช่วยแก้ปัญหาการที่ไม่สามารถให้นักเรียนตอบคำถามของครูได้ทั้งชั้น และนักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของครู

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมกันคิด

1) การให้หมายเลขประจำตัว (student number off) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยให้มีนักเรียนเก่ง - อ่อนคละกัน แต่ละกลุ่มกำหนดหมายเลข 1-4

2) ครูถามปัญหา (teacher asks a question) ปัญหาที่ครูกำหนดให้นักเรียนช่วยกันคิดหาคำตอบ เป็นปัญหาเดียวกัน

3) นักเรียนร่วมกันคิด (heads together) นักเรียนทุกคนจะร่วมปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็น แล้วสรุปบันทึกเป็นคำตอบของกลุ่ม

4) ครูเรียกหมายเลข (teacher calls a number) ครูสุ่มหมายเลข นักเรียนที่มีหมายเลขประจำตัวตรงตามที่ครูเรียก ยกมือขึ้นเป็นตัวแทนของกลุ่มตอบคำถามของครู โดยใช้คำตอบที่ได้จากกลุ่ม ในการตอบคำถาม ครูอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี ดังนี้

- เขียนคำตอบลงบนกระดานดำ พร้อมกันทุกกลุ่ม

- ใช้สัญลักษณ์แทนคำตอบ ในกรณีที่มีหลายกลุ่ม ถ้าจะให้ตอบครบทุกกลุ่มจะใช้เวลามาก แล้วจึงถามเพียงกลุ่มเดียว แล้วถามความคิดเห็นของกลุ่มอื่น ๆ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ ถ้าเห็นด้วยให้ยกนิ้วหัวแม่มือขึ้น หรือใช้ชูบัตรสี หากไม่เห็นด้วยให้ทำนิ้วหัวแม่มือลง แล้วครูถามกลุ่มที่มีคำตอบไม่ตรงกับกลุ่มแรก

- ใช้คำตอบสั้น ๆ ครูทำบัตรคำตอบสั้น ๆ ให้ไว้กับทุกกลุ่ม เช่น เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ถูก ผิด ถ้าครูถามปัญหา ตัวแทนจะชูบัตรที่เป็นคำตอบของกลุ่มให้ครูเห็น

- เขียนลงในกระดาษคำตอบ ให้ตัวแทนกลุ่มเขียนคำตอบลงในกระดาษหรือเขียนเป็นตัวหนังสือ วาดภาพหรือทำสัญลักษณ์ แล้วแสดงให้ครูเห็น

ประโยชน์ที่ได้จากการเรียนแบบร่วมกันคิด

- 1) ใช้ในการสอนเกี่ยวกับข้อมูลความจริง (fact)
- 2) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ฝึกความจำทบทวนก่อนสอบ
- 3) ใช้ในการเรียนบทเรียน เพื่อดึงความสนใจและให้นักเรียนได้แสดงออก

2.7.2 รูปแบบการเรียนแบบโค-ออฟ โค-ออฟ (Co-op Co-op)

เป็นกระบวนการเรียนที่มุ่งเน้นในการกระตุ้นนักเรียน ให้มีการแสดงออกด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่กันตามที่ตนเองมีความสนใจและได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ มา ซึ่งเป็นหน้าที่และบทบาทของแต่ละคน อันนำมาสู่การเรียนรู้ที่จะเกิดกับตัวนักเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนในกลุ่มขนาดเล็กได้ทำงานร่วมกันมากที่สุด โดยนำเอาความรู้ความเข้าใจของสมาชิกภายในกลุ่มมาบูรณาการเป็นผลงานของกลุ่ม แล้วนำผลงานหรือประสบการณ์ที่ได้นำเสนอต่อสมาชิกในชั้นเรียน เพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้รับความรู้ และประสบการณ์ที่กลุ่มได้ศึกษาค้นคว้านั้นด้วย

ขั้นตอนการจัดรูปแบบการเรียนแบบ (Co-op Co-op)

1) การอภิปรายกลุ่มใหญ่ (student – centered class discussion) นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันอภิปรายเนื้อหาที่จะเรียน โดยเน้นที่ความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก เช่น ทั้งชั้นศึกษาเรื่องทางวัฒนธรรม ก็มีการแจกแจงไปว่า หัวข้อย่อยในวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง เด็กจะเสนอว่ามี เรื่อง เสื้อผ้า อาหาร ศิลปะ

2) การกำหนดหรือคัดเลือกทีมงาน (selection of student teams) สมาชิกในแต่ละทีมต้องมีการกระจายทั้ง เพศ และความสามารถ สมาชิกภายในทีมต้องมีทั้งคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน จากชั้นที่ 1 ทีมงานก็กำหนดว่า ให้ผู้สนใจเข้ากลุ่มตามเรื่องที่สนใจ บางคนสนใจ เรื่องอาหาร บางคนสนใจ เรื่องเสื้อผ้า เมื่อเด็กเข้าทีมแล้ว ครูต้องตรวจว่า ไม่ให้คนเก่งอยู่กับคนเก่ง เพื่อให้มีการกระจาย อาจมีคนเก่ง 1 คน คนอ่อน 1 คน ปานกลาง 2 คน

3) การสร้างทีม และพัฒนาทักษะ (team-building and skill development) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของทีมมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในทีม ปฏิบัติตามบทบาทและพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีม

4) การคัดเลือกหรือแบ่งเรื่องที่สนใจ (team-topic selection) นำหัวข้อใหญ่มาแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ให้แต่ละทีมคัดเลือกรับผิดชอบหนึ่งหน่วยย่อยนั้น

5) การคัดเลือกหัวข้อย่อย (mini – topic selection) นำหน่วยย่อยในชั้นที่แยกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนในทีม นั้น ๆ รับผิดชอบอีกครั้งหนึ่ง

6) การเตรียมหัวข้อย่อย (mini – topic preparation) สมาชิกในแต่ละทีมไปศึกษาค้นคว้า ข้อมูลในหัวข้อในหัวข้อย่อยที่ตนรับผิดชอบมารวบรวม จัดระบบข้อมูล โดยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต ทดลอง สัมภาษณ์หรืออ่านจากเอกสาร

7) การนำเสนอหัวข้อย่อย (mini – topic presentation) สมาชิกแต่ละคนนำรายละเอียดของ หัวข้อย่อยที่ไปศึกษามา เสนอต่อทีมของตนเองแล้วให้กลุ่มวิจารณ์ซักถามว่า สิ่งที่ตนนำเสนอเป็นอย่างไร เพื่อนำเสนอทั้งชั้นอีกครั้งหนึ่ง ทุกคนมีโอกาสได้แสดงออก เป็นการฝึกการพูด แก้ไขปัญหาการพูดมาก หรือพูดน้อยเกินไป

8) การเตรียมนำเสนอผลงานของทีม (preparation of team presentations) นำข้อมูลของ สมาชิกทุกคนในทีมมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อนำผลงานมาเสนอในชั้นเรียน ครูส่งเสริมให้นักเรียนใช้วี ดีทัศน์ รูปภาพ แผนภูมิ ไม่ใช่บรรยาย เพื่อให้เข้าใจง่ายและจำได้นาน

9) การนำเสนอผลงานของทีม (team presentations) เป็นขั้นที่สำคัญที่สุดก่อนนำเสนอควร แจ้งวิธีการนำเสนอของทีมครูทราบเพื่อครูจะได้ช่วยจัดวัสดุอุปกรณ์บางอย่างให้ เช่น เครื่องฉายภาพ สไลด์ นักเรียนสามารถเลือกวิธีใดในการนำเสนอ ซึ่งมีอยู่หลายวิธี เช่น การสาธิต การจัดนิทรรศการ การอภิปราย

10) การประเมินผล (Evaluation) มี 3 ลักษณะ

(1) เพื่อนร่วมทีมประเมินผลงานของแต่ละคนที่นำเสนอหัวข้อย่อยในทีมของตน

(2) เพื่อนร่วมชั้นประเมินผลงานของแต่ละทีมออกมาเสนอผลงานในหน่วยย่อยที่แต่ละทีม รับผิดชอบต่อชั้นเรียน

(3) ครูประเมินในส่วนที่เป็นรายงานเฉพาะบุคคล โครงการหรือหัวข้อย่อยและประเมินผลการ นำเสนอผลงานของแต่ละทีม ซึ่งครูจะประเมินทุกชั้นตอนครูมีสิทธิ์ในการให้คะแนนหรือเกรดนักเรียนเพียง ผู้เดียว

2.7.3 รูปแบบการเรียนรู้แบบตรวจสอบรายคู่ (Pair Check)

เป็นการตรวจสอบรายคู่ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนทำเป็นคู่ เพื่อฝึกทักษะใหม่ ซึ่งมี 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ :-

ขั้นที่ 1 คนที่ 1 ทำข้อ 1

ขั้นที่ 2 คนที่ 2 ตรวจสอบ

ขั้นที่ 3 คนที่ 2 ชมหากทำถูก

ขั้นที่ 4 คนที่ 2 ทำข้อ 2

ขั้นที่ 5 คนที่ 1 ตรวจสอบ

ขั้นที่ 6 คนที่ 4 ชมหากทำถูก

ขั้นที่ 7 คนที่ 2 ข้อแรก กับคู่อื่น ๆ

ขั้นที่ 8 2 คู่จับมือ และทำ 2 ข้อถัดไป

การดำเนินการ เมื่อทำขั้นที่ 1-2 เสร็จเรียบร้อยแล้ว เริ่มทำข้อ 3 ทำซ้ำอีก 2 ข้อแล้วหยุด
ตรวจเช็คกับผู้อื่น เมื่อมีปัญหาให้ทดลองทำ ตัวอย่างเช่น ปัญหาคณิตศาสตร์ ข้อ 1-2 ให้ทำร่วมกันเป็น
กลุ่ม โดยหันหน้าไปหาเพื่อน โดยเมื่อทำข้อ 1 ให้ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยหันหน้าไปหาเพื่อน เมื่อทำข้อ
1 เสร็จแล้วให้ทำข้อ 2 เช่น ข้อ 1 เป็น 90 กฎเป็นอย่างไร เพิ่มขึ้นทีละเท่าไร ตรวจสอบกันเองว่าใครทำ
ข้อ 1-2 เมื่อเสร็จในคู่แล้วไปตรวจสอบกับผู้อื่น

2.7.4 รูปแบบการเรียนรู้แบบเกมทบทวนร่วมกัน (Cooperative Review Games)

มีลักษณะเป็นกลุ่มทบทวนที่ใช้ประโยชน์ในการสอนทุกเนื้อหาวิชา มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1) นักเรียนทั้งชั้นต้องตัดสินใจว่าจะทบทวนอะไร ? เช่น วันพรุ่งนี้จะทดสอบเรขาคณิต
ประวัติศาสตร์ไทย ก็จะมีการทบทวนเรขาคณิต ประวัติศาสตร์ไทย เป็นต้น

2) แบ่งกลุ่มหรือทีมตั้งคำถาม คำว่าแบ่งกลุ่มหรือทีมอาจใช้ทีมเดิม ซึ่งทีมสามารถอยู่ได้ 6 สัปดาห์
แล้วสลายตัว ถ้าไม่มีการสลายตัวก็สามารถใช้ทีมเดิมได้

ถ้าหากว่าเป็นการทบทวนตามหนังสือเรียนเป็นหลัก อาจจะทำได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1. ถามบทที่ 1 และทบทวนบทที่ 1 แล้วแต่จะกำหนดเรื่องอะไร

กลุ่มที่ 2. ถามบทที่ 2 และทบทวนบทที่ 2 ซึ่งอาจจะถามบทที่ 1 , 2 , 3 ตั้งคำถามโดยไม่หา
คำตอบ การตั้งคำถามก็เป็นการทบทวนวิธีหนึ่ง

กลุ่มที่ 3. ถามบทที่ 3 (ในการตั้งคำถามใช้วิธีร่วมกันคิด)

3) เมื่อแต่ละกลุ่มได้คำถามเพียงพอแล้ว ปฏิบัติดังนี้

คนที่ 1 ให้สัญญาณเพื่อเงียบและอ่านคำถาม

คนที่ 2 เรียกหมายเลขให้อภิปรายคำถาม

คนที่ 3 อภิปรายและประเมิน คำถามว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร และควรจะใช้หรือไม่ใช้คำถามนั้น

คนที่ 4 ให้ความเห็นเพิ่มเติม

การจัดลำดับคนที่ 1-4 เพื่อให้ทราบบทบาทและหน้าที่ และการตั้งคำถามจะได้มี การ
กลั่นกรอง เข้าใจอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งช่วยกันระดมความคิด ในการหาคำตอบ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1) ผลักดันให้มีการคิดระดับสูง เกมทบทวนร่วมกัน ช่วยฝึกให้ทุกคนได้ระดม
ความคิดเห็น ซึ่งเกมนี้จะเน้นเกี่ยวกับทักษะการคิดระดับสูง ซึ่งคนที่ 1-4 จะต้องช่วยกัน ทำให้
ชัดเจนคำถาม และทำให้แต่ละคนรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง

2) การนำไปใช้ เพื่อเป็นการฝึกทักษะการคิดระดับสูงนั่นเอง

3) การวิเคราะห์ ทำให้ได้รู้จักวิเคราะห์แยกแยะในสิ่งที่เรียนไปแล้วและสามารถจำได้

4) การสังเคราะห์ ทำให้ได้รู้จักการรวบรวมความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนไปแล้วเข้าใจหลัก
วิธีการ และสามารถปฏิบัติได้

5) การประเมิน เพื่อที่จะได้ทราบว่ามิชอบแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง ในคำถามนั้น

2.7.5 รูปแบบการเรียนรู้แบบอาศัยผลสัมฤทธิ์ของทีม (Student Team-Achievement Divisions)

มีลักษณะเด่น 5 ประการ

1) ครูสอนทั้งชั้น โดยปฏิบัติตามแนวทางต่อไปนี้

(1) ครูบรรยายความคิดหลักของเรื่องที่เรียนทุกเรื่องที่เรียนจะปล่อยให้ทีมหรือเด็กดำเนินการกันเอง ซึ่งอาจจะลำบากเพราะความรู้ของเด็กอยู่ในวงจำกัด ครูจะต้องอธิบายถึงโครงสร้างใหญ่ ๆ ให้เด็กมองในภาพรวมก่อน เช่น ถ้าจะสอนเรื่องคนก็จะต้องดูลักษณะรูปร่างก่อน จากนั้นก็จะไปดูที่รายละเอียดกับอวัยวะต่าง ๆ

(2) ใช้สื่อประกอบ ได้แก่ กระดานดำ แผนภาพ แผนภูมิ สไลด์ แผ่นโปร่งใส V.D.O. หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กได้เรียนอะไร และจะต้องสอบเกี่ยวกับอะไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูและเด็กจะต้องตระหนักอยู่เสมอ

(3) นักเรียนจะต้องเข้าใจเรื่องที่จะเรียน และเรื่องที่จะสอบ โดยครูจะต้องชี้ให้เด็กทุกคนจำได้ว่าตัวเองได้เรียนอะไร และจะต้องสอบเกี่ยวกับอะไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูและเด็กจะต้องตระหนักอยู่เสมอ

(4) คะแนนของแต่ละคนจะเป็นตัวกำหนดคะแนนของกลุ่ม ในการสอบจะมีการรายงานคะแนนรายบุคคล รายกลุ่ม ซึ่งเด็กทุกคนจะต้องเข้าใจว่าเรียนอะไร และสอนเรื่องอะไร

(5) เจาะจงที่รูปแบบนี้ โดยเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบอาศัยผลสัมฤทธิ์ของทีม ซึ่งประกอบด้วย

- ครู
- ทีมการศึกษา
- การทดสอบ
- ประกาศนียบัตรชมเชย

2) จัดทีม โดยครูจะมอบหมายให้เด็กเข้ากลุ่มโดยอัตโนมัติ และสามารถดำเนินการโดยไม่เสียเวลา การจัดกิจกรรมแบบนี้มักจะมีปัญหาในครั้งแรกและครั้งที่ 2 หลักจากนั้นเด็กจะเข้าใจโดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

(1) เมื่อครูสอนทั้งชั้นเสร็จก็จะมีการจัดทีม ทีมละประมาณ 4-5 คน แบ่งเป็นเด็กเก่งปานกลาง อ่อน คละกันอยู่ในทีมเดียวกัน

(2) หน้าที่ของทีม คือ เตรียมสมาชิกเพื่อให้ทำข้อสอบได้ดีที่สุด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

(3) เมื่อรู้เป้าหมายแล้ว ทีมก็จะพบปะกันเพื่อศึกษา , ตีว , ทดสอบ ซึ่งกันและกันมีการตั้งคำถาม ทดลองตอบ มีการค้นคว้าเพิ่มเติมซึ่งอาจจะมืหนังสืออ้างอิงไว้ข้าง ๆ ห้อง

(4) สมาชิกของทีมเข้าใจในเรื่องที่เรียน

3) ทดสอบ ดำเนินการดังนี้

(1) หลังจากทีครูสอน 1 คาบ เด็กพบปะกัน 1 คาบ จะมีการทดสอบกันในคาบที่ 3 จะต้องมีการประกาศ แจ่งล่วงหน้าแล้วกำหนดตารางสอนให้ชัดเจนเพื่อที่จะนำเด็กไปสู่การสอบ

(2) ข้อสอบจะต้องคลุมสิ่งที่ครูสอนและเด็กฝึกเท่านั้น ซึ่งครูจะต้องพยายามสอนและสอบให้ตรงตามเป้าหมาย

(3) ในการสอบ เด็กจะต้องช่วยตัวเองเท่านั้น ต้องทำเอง และนั่งคนเดียว ซึ่งวิธีนี้จะรู้ว่าเด็กอ่อนตรงไหน เพื่อที่ครูจะได้แก้ไขให้ตรงกับปัญหา

4) จำนวนคะแนนเพิ่ม มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

(1) เด็กแต่ละคนจะได้รับผลสอบและคะแนนเพิ่มจากครั้งที่แล้วเด็กแต่ละคนจะต้องมีฐานคะแนน ซึ่งนำมาจากผลการสอบปีที่แล้ว หรือผลสอบครั้งล่าสุด เช่น เด็ก ม.2 จะใช้ผลการสอบของ ม.1 เป็นฐาน ในกรณีที่เด็กย้ายมาจากที่อื่นหาคะแนนฐานไม่ได้ ก็อาจจะใช้วิธีหาข้อสอบที่ใกล้เคียงให้เด็กสอบ ผลสอบที่ได้จะเป็นคะแนนฐาน

(2) การคำนวณคะแนน ทำดังนี้

- คิด % คะแนนเดิม พยายามทำคะแนนเดิมในการสอบให้เป็น 100 เพราะจะง่ายต่อการนำไปเฉลี่ยกับฐานหรือเทียบกับฐาน

- นำคะแนนสอบที่ได้ไปเปรียบเทียบกับคะแนนฐานโดยเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์เพื่อคำนวณคะแนนเพิ่มให้

ถ้าคะแนนที่ได้ + 4 ให้เพิ่ม 1 คะแนน

ถ้าคะแนนที่ได้ + 5 ถึง 9 ให้เพิ่ม 2 คะแนน

ถ้าคะแนนที่ได้ + 10 ขึ้นไป ให้เพิ่ม 2 คะแนน

- คิดฐานคะแนนใหม่ โดยใช้สูตรต่อไปนี้

ฐานคะแนนใหม่ = $\frac{\text{ฐานคะแนนเดิม} + \text{สอบ 2 ครั้ง}}{2}$

3

5) การยอมรับทีม มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

(1) แต่ละสัปดาห์ทีมจะได้รับการยอมรับที่ทำคะแนนเพิ่ม การทดสอบจะมีเป็นรายสัปดาห์

(2) มีการติดประกาศที่บอร์ด โดยครูเตรียมแบบฟอร์มมาตรฐานว่าในแต่ละสัปดาห์ แต่ละทีมได้คะแนนเท่าไร ก็จะมีการติดประกาศไว้

(3) มีรายชื่อคนที่ทำคะแนนสูงสุดของทีม โดยอยู่ในแบบฟอร์มที่ทำไว้ ซึ่งครั้งเดียวแต่ได้ใช้ตลอดปี การแจ้งผลทุกครั้งจะทำให้เด็กมีกำลังใจ

2.7.6 รูปแบบการเรียนแบบจัดทีมแข่งขัน (Teams – Games – Tournaments)

เป็นการแข่งขันเกมวิชาการ ประจำสัปดาห์ มีขั้นตอนดังนี้

1) ครูสอน โดยดำเนินการดังนี้

(1) ชี้แจงจุดประสงค์ เนื้อหา การแข่งขัน

(2) อธิบายวิธีการเรียนแบบจัดเกมแข่งขัน

(3) อธิบายเนื้อหาและแนวคิดหลัก

- (4) ใช้สื่อต่าง ๆ ช่วย
- 2) จัดทีม มีแนวปฏิบัติดังนี้
- (1) อาจใช้ทีมเดิมคือทีม 4 คน ที่จัดมาแล้ว
 - (2) ทีมมีหน้าที่ศึกษาและฝึกฝนงานที่ครูมอบหมาย
 - (3) ไม่มีการทดสอบแต่จะเป็นการเตรียมเข้าสู่การแข่งขัน
 - (4) ตั้งชื่อทีม ในส่วนนี้ให้เด็กเป็นคนตั้งชื่อ
- 3) แข่งขัน มีแนวปฏิบัติดังนี้
- (1) แข่งขันเรื่องที่เรียนมาทุกสัปดาห์
 - (2) จัดคนเก่งคู่คนเก่ง ปานกลางคู่ปานกลาง อ่อนคู่อ่อน โดยครูจะต้องไม่บอกว่า ใครเก่งปานกลาง อ่อน เพราะเด็กจะได้ไม่เสียกำลังใจ ให้รู้เฉพาะครูเท่านั้น
 - (3) เปลี่ยนคู่ทุกสัปดาห์ เช่น คนเก่งกลุ่มที่ 1 แข่งขันคนเก่งกลุ่มที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 2 คนเก่งกลุ่มที่ 1 แข่งกับคนเก่งกลุ่มที่ 2 เวียนไปเรื่อย ๆ ในที่สุดคนเก่งจะพบกับคนเก่งหมดทุกกลุ่ม
 - (4) จะมีการเคลื่อนคนขยับขึ้นไปเรื่อย ๆ เด็กอ่อนและปานกลางจะไม่อยู่ที่อ่อน หรือปานกลางตลอดไป แต่จะมีการเคลื่อนไปสู่คนเก่ง เพราะการแข่งขันนี้เป็นการพยายามที่จะดึงคนอ่อนและปานกลางให้ไปสู่คนเก่งให้ได้
 - (5) แข่งขันประมาณ 6 สัปดาห์
 - (6) คิดคะแนนเมื่อสิ้นการแข่งขัน
- 4) คำนวณคะแนน มีแนวปฏิบัติดังนี้
- (1) คิดคะแนนรวมของทีม
 - (2) คิดคะแนนรวมของสมาชิกแต่ละคน
- 5) การยอมรับทีม มีแนวปฏิบัติดังนี้
- (1) ประกาศทีมที่ได้คะแนนสูงสุด
 - (2) ประกาศสมาชิกที่ได้คะแนนสูงสุด

2.7.7 รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบค้น (Group Investigation : GI) เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเตรียมการทำโครงงานกลุ่ม หรือทำงานที่ครูมอบหมายก่อนใช้เทคนิคนี้ควรฝึกทักษะการสื่อสาร และทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียนก่อน เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการสืบค้นความรู้หรือแก้ปัญหา เพื่อหาคำตอบในประเด็นที่สนใจ

2.7.8 รูปแบบ การเรียนรู้แบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการสอนในวิชาที่มีโจทย์ปัญหาการคำนวณ หรือการฝึกปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ครูและนักเรียนอภิปรายสรุปเนื้อหาในคาบที่แล้ว
- ขั้นที่ 2 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มและละความสามารถกัน กลุ่มละ 4-6 คน
- ขั้นที่ 3 ครูแจกใบงานกลุ่มละ 1 แผ่น

ขั้นที่ 4 แบ่งหน้าที่ของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มดังนี้ คนที่ 1 อ่านคำสั่งหรือขั้นตอนในการออกดำเนินการ คนที่ 2 ฟังขั้นตอนและจดบันทึก คนที่ 3 อ่านคำถามและหาคำตอบ คนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ (ตรวจสอบข้อมูล)

ขั้นที่ 5 แต่ละกลุ่มส่งกระดาษเพียงแผ่นเดียวหรือส่งงาน 1 ชิ้น ผลงานที่เสร็จและส่งเป็นผลงานของทุกคนในกลุ่มยอมรับ ซึ่งทุกคนในกลุ่มจะได้คะแนนเท่ากัน

2.7.9 การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่อบทเรียน (Jigsaw)

การจัดการเรียนรู้ที่แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิก 5-6 คน ที่มีระดับความสามารถต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน นักเรียนจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยของเรื่องที่จะเรียน สมาชิกแต่ละกลุ่มที่ได้รับหัวข้อย่อยเดียวกันจะเข้ากลุ่มเพื่อศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อย่อยนั้นร่วมกัน จากนั้นจึงกลับเข้ากลุ่มเดิมและอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ไปศึกษามาให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง แล้วจึงประเมินผลเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมาทั้งหมด

นาตยา ปิลาณานนท์ (2543) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่อบทเรียนไว้ว่า

1) ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจในงานและลักษณะการเรียนรู้ภายในกลุ่ม เช่น เดียวกับการเรียนรู้ด้วยวิธี STAD

2) ให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มตามที่ครูจัดให้ กลุ่มละ 4-6 คน โดยคละความสามารถของผู้เรียน

3) จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มขึ้นอยู่กับจำนวนหัวข้อที่จะให้ผู้เรียนศึกษา เช่น ถ้าศึกษา 3 หัวข้อ ก็แบ่งกลุ่มละ 3 คน เป็นต้น ในกรณีที่มีบางกลุ่มมีผู้เรียน 4 คน แทนที่จะเป็น 3 คน ก็อาจให้มีบางหัวข้อให้ผู้เรียนศึกษากัน 2 คนก็ได้

4) ผู้เรียนจากแต่ละกลุ่มที่ศึกษาหัวข้อเดียวกัน มารวมกลุ่มกัน เพื่อปรึกษาหารือในการศึกษาหัวข้อนั้นให้เข้าใจ

5) ผู้เรียนแต่ละคนกลับเข้ากลุ่มเดิม นำสาระจากหัวข้อของตนอธิบายและอภิปรายร่วมกันกับเพื่อนให้เข้าใจ และทำงานกลุ่มตามที่ครูกำหนด

6) ครูกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติขณะทำงานกลุ่ม เพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปด้วยดี

7) เมื่อทุกกลุ่มทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ครูประเมินในสิ่งที่ได้เรียนไป

จากการศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้ศึกษาเห็นว่ารูปแบบการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความสนใจของนักเรียนได้ดี คือการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมด้วยการใช้ เทคนิคหลายอย่างประกอบกัน เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติวิชา เนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ของรายวิชาเศรษฐศาสตร์ มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้คละความสามารถทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้เทคนิคดังต่อไปนี้ เทคนิคแบบอาศัยผลสัมฤทธิ์ของทีม (Student Team-Achievement Divisions : STAD) เทคนิคแบบร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) เป็น

เทคนิคที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนการใช้ภาษา เทคนิคกลุ่มสืบค้น (Group Investigation : GI) เป็น การเตรียมทำงานที่ครูมอบหมาย เพื่อแก้ปัญหาหรือค้นหาคำตอบ เทคนิคแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) เทคนิคแบบต่อบทเรียน (Jigsaw) และเทคนิคแบบโค-ออฟ โค-ออฟ (Co-op Co-op) เป็นเทคนิคที่กระตุ้นทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่งเสริมให้เกิดทักษะการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งแต่ละเทคนิคเป็นวิธีการที่สามารถสอดแทรกไว้ในการจัดกิจกรรม อย่างเหมาะสม จากลักษณะสำคัญของแต่ละเทคนิคของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงนำมา พัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทั้งเทคนิคและเนื้อหาสาระ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการ กลุ่มสำหรับนักเรียน

2.8 บทบาทของครูผู้สอนที่สอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ ไว้ดังนี้

- 1) กำหนดขนาดของกลุ่ม (โดยประมาณ 2-6 คนต่อกลุ่ม) และลักษณะของกลุ่ม ซึ่งควร เป็นกลุ่มที่คละความสามารถ (มีทั้งผู้ที่เรียนเก่ง เรียนปานกลาง และเรียนอ่อน)
- 2) ดูแลการจัดลักษณะการนั่งของสมาชิกในกลุ่มให้สะดวกที่จะทำงานร่วมกันและง่ายต่อ การสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของกลุ่ม
- 3) ชี้แจงกรอบกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละคนเข้าใจวิธีการและกเกณฑ์การทำงาน
- 4) สร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ของสมาชิกกลุ่ม
- 5) เป็นที่ปรึกษาของทุกกลุ่มย่อยและคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มและ สมาชิกทุกกลุ่ม ยกย่องเมื่อนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รางวัลคำชมเชยในลักษณะกลุ่ม กำหนดว่า ผู้เรียนควรทำงานร่วมกันแบบกลุ่มนานเพียงใด

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือครูผู้สอนต้องทราบบทบาทหน้าที่ของตน โดย เริ่มตั้งแต่ การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้เรียนให้คละความสามารถ การดูแลผู้เรียน ชี้แจงกรอบกิจกรรม ทำความเข้าใจถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิก ครูคอยเป็นที่ปรึกษาที่ดี ยกย่อง ให้คำชมเชยกับกลุ่มที่มี ผลงานดีและกระตุ้นการทำงานของกลุ่มที่ด้อยด้วย

2.9 บทบาทของนักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ดั่งที่ผู้ศึกษาสังเคราะห์และสรุปจาก วิมลรัตน์ สุนทรวิโรจน์ (2551) โดยสรุปได้ดังนี้

- 1) รับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน
- 2) รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง
- 3) รู้จักการไว้วางใจให้เกียรติ
- 4) รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

5) รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อนๆ ในกลุ่ม

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงกำหนดว่า นักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในการฝึกกิจกรรม ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเต็มความสามารถ
- 2) นักเรียนเข้ากลุ่มย่อย ที่ครูจัดไว้แบบละความสามารถเก่ง ปานกลาง อ่อน
- 3) นักเรียนอ่านคำชี้แจงในการเรียนรู้ให้เข้าใจ แล้วจึงลงมือปฏิบัติกิจกรรม
- 4) นักเรียนจงตั้งใจเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมให้เต็มความสามารถ
- 5) นักเรียนควรแบ่งหน้าที่กันเป็นผู้อ่านคำถาม ผู้หาคำตอบ ผู้จัดบันทึก ผู้ตรวจสอบ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกัน
- 6) นักเรียนสามารถอ่านบทวนเนื้อหาใหม่ได้ ขณะตอบคำถามในแบบฝึก
- 7) นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
- 8) เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 9) นักเรียนไม่ควรส่งเสียงดังจนเกินไป จนรบกวนการทำงานของกลุ่มอื่น
- 10) ถ้านักเรียนไม่เข้าใจหรือเกิดปัญหาระหว่างเรียนให้สอบถามครูผู้สอน

4.10 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

การนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา มีข้อดีหลายประการ คือ ผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี การซักถามทำให้ผู้เรียนเกิดความกล้า และได้ทราบคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจหรือยังไม่กระจ่าง การพูด อธิบายให้เพื่อนฟังจะทำให้ผู้ อธิบายมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้น เพื่อนๆ ที่ฟังมีความเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้เรียนได้พัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คนอ่อนได้เรียนรู้จากคนที่เก่งกว่า ซึ่งจะมีความตั้งใจช่วยเหลือ เพื่อนๆ เพื่อให้กลุ่มของตนเองประสบผลสำเร็จ โดยยืนยันจากผลการวิจัยทั้งหลายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งผลดีต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่างๆ ดังนี้ (Johnson, Johnson and Holubec, 1994 อ้างอิง ในกรมวิชาการ, 2546)

- 1) มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น การเรียนแบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพใช้เหตุผลดีขึ้น
- 2) มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจ ใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 3) มีสุขภาพจิตดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

จรรยา เปรมมณี (2540) กล่าวถึงประโยชน์การเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น การจัดนักเรียนร่วมมือกันเรียนรู้ในกลุ่ม ก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความคิดขั้น จึงส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งมีความคิดเห็นหลากหลายจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับรู้ปัญหาและทางเลือกในการแก้ปัญหา ช่วยส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิดและความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งนักเรียนคนที่ทำหน้าที่อธิบายให้เพื่อนก็ยิ่งจะเข้าใจในเนื้อหาสาระยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ยุทธศาสตร์การสอนหรือวิธีสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมายที่กำหนด การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการสอนที่จะพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการ และทักษะทางสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมทักษะทางสังคม โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันจนประสบความสำเร็จตามจุดหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน ทุกคน ในปัจจุบันครูผู้สอนจำนวนมาก เน้นการพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการ โดยไม่เน้นการพัฒนาทักษะทางสังคมและมักจะส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยการแข่งขัน หรือเรียนตามลำพัง ซึ่งการสอนทั้ง 2 อย่างไม่ได้คำนึงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้น สภาพการเรียนการสอนดังกล่าว ก่อให้เกิดผลเสียหลายประการแก่นักเรียน กล่าวคือ การสอนแบบแข่งขันทำให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ โดยผู้ชนะจะดีใจ สำหรับผู้แพ้จะเสียใจ ซึ่งสัดส่วนของผู้ชนะจะมีน้อยกว่าผู้แพ้มาก มีผลทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความเครียดและไม่มีความสุขในการเรียน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือยังเป็นการเตรียมนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีข้อดีหลายประการ ได้มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ยังบอกถึงคุณลักษณะและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ดังกล่าวไว้ คือ

- 1) ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นของนักเรียน
- 2) ช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน
- 3) ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 4) ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน
- 5) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน
- 6) ทำให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์หรือมุมมองกว้างขึ้น
- 7) ช่วยในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดีขึ้น

เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น มีการพัฒนาความคิด สามารถเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขในวิถีประชาธิปไตย

จากประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถส่งผลให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะทางสังคม ความคิด ความเชื่อมั่นและนับถือตนเอง การสร้างบรรยากาศใน

ห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน รวมถึงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งสามารถนำรูปแบบ การเรียนรู้แบบร่วมมือไปประยุกต์ในรายวิชาต่างๆ ซึ่งในที่นี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าประยุกต์ใช้ในการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันและกัน กล่าวซักถาม กล่าวแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม คิดวิเคราะห์เป็นโดยใช้เหตุและผล

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการกลุ่ม

3.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์ มีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษหลายคำ เช่น Group Dynamics, Group Process, Group Psychology มีชื่อเรียกในภาษาไทยหลายชื่อ เช่น พลวัต กลุ่มสัมพันธ์ภาพ ของกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์ มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ ดังต่อไปนี้

Bonner (1959 อ้างถึงใน ทศไนยวรรณ จินตสุธานนท์, 2546) ให้ความหมายของ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่า เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันโดยมี ความสัมพันธ์ มีการสื่อสารและมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นภายในกลุ่ม ขนาดของพลัง ที่เกิดขึ้นจะมากน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2530) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นทั้งเทคนิคและ วิทยาการแขนงหนึ่งที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสามารถ นำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล อันเป็นผลต่อการ พัฒนาบุคคลและองค์กรต่าง ๆ

ราตรี ทาผัด (2532) ให้ความหมายของ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึงเทคนิคและสาขาที่ ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในการร่วมมือกันทำกิจกรรมโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งจะขึ้นประโยชน์ต่อสมาชิกและกลุ่มในการ ปรับปรุงพัฒนาตนเองและกลุ่มต่อไป

จุฑา บุรีภักดี (2535) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกที่มีต่อกันเพื่อที่จะกระตุ้นให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมายอันเป็นของกลุ่มและ สมาชิก

หลุย จำปาเทศ (2534) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วย การเคลื่อนไหวของกลุ่มไปตามธรรมชาติของกลุ่ม หรือไปตามกลไกหนึ่ง วิธีใดวิธีหนึ่ง โดยจะมี แรงผลักดันหรืออิทธิพลบังคับ จากภายในหรือภายนอกก็ตาม แต่กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่ม จะเป็น ผู้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของกลุ่มนั้น

กรมวิชาการ (2536 อ้างถึงใน ซอลัดดา ขวัญเมือง, 2546) ระบุว่ากลุ่มสัมพันธ์เป็น กระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่บกพร่อง

เป็นปัญหาสมควรแก้ไข กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและของผู้อื่น จากการสัมผัสด้วยการปฏิบัติจนเกิดการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม (Theory of Group Process)

เป็นแนวทางในการจัดการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คนขึ้นไป ซึ่งเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้มีผู้ที่กล่าวถึงทฤษฎีของกระบวนการกลุ่มไว้ ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2547), เยาวภา เดชะคุปต์ (2522) และโยธิน ศันสนยุทธ (2528) กล่าวถึงทฤษฎีกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้ คือ

3.2.1 ทฤษฎีสนาม (Field Theory) ของเคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin อ้างถึงใน นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2540) มีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

- 1) พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม
- 2) โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 3) การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเป็นไปในลักษณะการปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ (Act) ความรู้สึก (Feel) และความคิด (Think)
- 4) องค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ในข้อ (3) จะก่อให้เกิดโครงสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม
- 5) สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และพยายามช่วยกันทำงาน การที่บุคคลพยายามปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตน ที่มีความแตกต่างกันนี้ จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันของกลุ่มที่ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยดี

3.2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของ Bales Homans และ Whyte แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือ

- 1) กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Activity)
- 2) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นไปในหลาย ๆ ด้าน คือ
 - 2.1) ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)
 - 2.2) ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)
 - 2.3) ปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ (Emotional Interaction)
- 3) กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำจะก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกขึ้น (Sentiment)

3.2.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Sociometric Orientation) ของ Marano ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญดังนี้คือ

- 1) การกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่ม จะเกิด

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งศึกษาได้โดยให้สมาชิก เลือกความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน (Interpersonal Choice)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์คือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) หรือการใช้แบบวัดสังคมมิติ

3.2.4 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) ของ Sigmund Freud ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญคือ

1) เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจะต้องอาศัยแรงจูงใจ (Motivation Process) ซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลจากการทำงานในกลุ่ม

2) การรวมกลุ่มบุคคลจะมีการแสดงตัว อย่างเปิดเผยหรือพยายามป้องกันปิดบังตนเองโดยวิธีต่าง ๆ (Defense Mechanism) การใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่มโดยให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริง ก็จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

3.2.5 ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ของ Cattell (1948 อ้างถึงใน วุฒิชัย สุวชิรยานนท์, 2553) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการของทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือกฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม แนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

1) ลักษณะของกลุ่มประกอบด้วย

1.1) สมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว (Population Traits) ได้แก่ สติปัญญา ทศนคติ บุคลิกภาพ เป็นต้น

1.2) สมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพแห่งกลุ่ม (Syntality Traits) หรือ Personality Traits คือ ความสามารถที่กลุ่มได้รับจากสมาชิกซึ่งจะทำให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันบุคลิกภาพของกลุ่ม ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ การกระทำของสมาชิกร่วมกับการตัดสินใจ รวมทั้งพฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออก เป็นต้น

1.3) มีลักษณะโครงสร้างภายในโดยเฉพาะ (Characteristic of Internal Structure) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนหรือลักษณะในการรวมกลุ่ม เช่น มีการแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

2) พลังหรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของกลุ่ม (Dynamics of Syntality) หมายถึง การให้ความร่วมมือในกิจกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการกระทำของสมาชิกจะมีลักษณะ 2 ประการ ดังนี้

2.1) ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ (Maintenance Synergy) หมายถึง ลักษณะ

การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่มเพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิก เป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะยังผลให้การรวมกลุ่มไม่เกิดการแตกแยกหรือการถอนตัวออกจากกลุ่ม

2.2) ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ (Effective Synergy) หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.2.6 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory) ของ Thibaut and Kelly (1964 อ้างถึงใน วุฒิชัย สุขวิริยานนท์, 2549) แนวคิดทฤษฎีนี้พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการกลุ่มของกลุ่มซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่มแนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี 3 ประการ คือ

1) ในการรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และความสำคัญของสมาชิก จะเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น การสื่อสาร การแสดงพฤติกรรมที่จะเป็นการแสดงออกทางด้านการกระทำ (Motor Act) หรือคำพูด (Verbal Act) พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการขัดเกลา (Behavior Repertoire) ดังนั้นแนวคิดประการแรกของทฤษฎี จึงสรุปได้ดังนี้

1.1) สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

1.2) สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction)

1.3) การแสดงปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ (Behavior Sequences) ของสมาชิก

1.4) พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว (Behavior Repertoire)

2) ในการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม (Group Outcome) ขึ้น จึงเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก (Consequences of Interaction) ซึ่งประกอบด้วยรางวัล (Reward) จากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ (Pleasurable) ความสนุกสนาน (Enjoyable) ความอึดอึดใจ (Gratifying) ความพอใจ (Satisfying) และเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ตามที่ต้องการ คุณค่าที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมมี 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ

2.1) ลักษณะของแต่ละบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล (Exogeneous Factors) คือ การที่สมาชิกไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ได้อยู่ในครอบครัวเดียวกัน ไม่ได้เป็นญาติกัน ทำให้ขาดการร่วมมือกันในการทำงาน ทศนคติไม่ตรงกัน เป็นต้น

2.2) ลักษณะเฉพาะตัวบุคคล เช่น ค่านิยม ทักษะต่าง ๆ ความต้องการ

2.3) ลักษณะที่ได้รับจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (Endogenous Factors) คือ การที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น ความร่วมมือ การรู้จักประสานงาน ความสามัคคี

3.2.7 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ FIRO (Fundamental Interpersonal Relations Orientations) ทฤษฎีนี้จะพิจารณาพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน ความสัมพันธ์ที่ต้องการจะมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

1) ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Inclusion) เช่น ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Togetherness) การแสดงออกเพื่อชื่อเสียง (Prominence) การเป็นที่ยอมรับนับถือ (Recognition) และความมีเกียรติ (Prestige) เป็นต้น

2) ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอำนาจ (Power) อาจแสดงออกมาในลักษณะควบคุมผู้อื่นหรือถูกผู้อื่นควบคุม

3) ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไป เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสร้างความผูกพันทางอารมณ์กัน เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ลักษณะที่บุคคลพยายามปรับตัวเข้าหากันมี 3 ลักษณะ คือ

3.1) การพยายามปรับตัวเข้าหากันโดยแสดงความรู้สึกที่ต้องการ (Interchange Compatibility)

3.2) การพยายามปรับตัวเข้าหากันโดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ริเริ่ม (Originator Compatibility)

3.3) การปรับตัวโดยแลกเปลี่ยนความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตนปรารถนา (Reciprocal Compatibility)

3.2.8 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) ของ Stogdill (1948) รวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ไว้ 3 ประการ คือ

1) การลงทุนของสมาชิก (Member Inputs) เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกัน จะมีการแสดงออก มีปฏิสัมพันธ์ และมีการคาดหวังผล ซึ่งเป็นการลงทุนของสมาชิก เพื่อใช้ให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม ลักษณะด้านนี้อธิบายได้ดังนี้

1.1) เมื่อบุคคลมารวมกันจะมีปฏิสัมพันธ์กันเกิดขึ้น มีการกระทำ มีปฏิกริยาตอบสนองหรือการแสดงออกระหว่างสมาชิก

1.2) การแสดงออก (Performance) หมายถึง การโต้ตอบหรือการตอบสนอง (Response) ของสมาชิกอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์ เช่น การตัดสินใจ การเตรียมการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เป็นต้น

1.3) ความคาดหวัง (Expectations) หมายถึง สิ่งที่ประกอบกันเข้า เพื่อเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวังความพอใจที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่าง ๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

2) สื่อสารของการลงทุนของสมาชิก (Mediating Variables) เมื่อสมาชิกมีการลงทุนโดยการกระทำ หรือมีการปฏิสัมพันธ์รวมทั้งการคาดหวังผลร่วมกันแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ คือการกำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้นเพื่อเป็นสื่อให้การลงทุนของกลุ่มบังเกิดผล โครงสร้างของกลุ่มประกอบด้วย

2.1) โครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal Structure) คือ สิ่งที่คาดหวัง เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะ (Status) และหน้าที่ (Function) ตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้สมาชิกกระทำ และมีปฏิริยาที่คาดหวังไว้ และทำให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

2.2) โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก (Role Structure) คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ในตัวของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ บทบาทที่กล่าวถึง ได้แก่ ความรับผิดชอบ (Responsibility) และอำนาจ (Authority) ในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3) ผลของกลุ่ม (Group Outputs) หรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Achievement) หมายถึง ผลที่ได้รับจากการลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออกตามโครงสร้างและการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับมีอยู่ 3 ประการ คือ

3.1) ผลของการทำงาน (Productivity) ซึ่งเกิดจากความคาดหวังหรือจุดมุ่งหมายและการกระทำ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

3.2) จริยธรรมของกลุ่ม (Group Moral) คือ ขอบเขตความเป็นอิสระในการทำงาน หรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ถ้ากลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างและปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมีมากขึ้น เพราะช่วยให้กลุ่มทราบเกี่ยวกับผลที่ควรจะได้รับ

3.3) ความสามัคคี (Cohesion) หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม (Integration) หมายถึง การรักษาระดับการทำงานและโครงสร้างของกลุ่มไว้ ในสภาพที่ต้องการ ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

การออกแบบกลุ่ม กลุ่มมีหลายรูปแบบ การออกแบบกลุ่มมีข้อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ใน แต่ละช่วงเนื้อหากิจกรรมและบรรยากาศการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ รวมทั้งการสังเกตอารมณ์และปฏิริยาของกลุ่ม องค์ประกอบและสัดส่วนของกลุ่มเป็นข้อคำนึงที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในการออกแบบกลุ่มด้วย

ขนาดของกลุ่มสุวิทย์ มูลคำ (2547) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ เนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและตามความมาก-น้อย ยาก-ง่าย ของงานที่ผู้สอนมอบหมาย กิจกรรมบางประการอาจใช้กลุ่มขนาดเล็ก แต่กิจกรรมบางประเภทอาจใช้กลุ่มขนาดใหญ่ ผู้สอนจึงควรพิจารณาขนาดเอาเอง ว่ากลุ่มควรมีขนาดเท่าใด จึงจะเหมาะสมกับการเรียนแต่ละครั้ง โดยทั่วไปกลุ่มที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีขนาด 6-8 คน

3.3 ทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skills)

ทักษะกระบวนการ (Process Skills) ทิศนา แคมมณี (2546) กล่าวว่า เป็นทักษะ ที่เกี่ยวกับวิธีดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสวนแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิด ต่าง ๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การอุปนัย การนิรนัย การใช้เหตุผล การสืบสอบ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น ปัจจุบันการศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก เพราะถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิต รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะกระบวนการทางสังคมได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอน กระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model)

การจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการ ลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนและสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ซึ่งจะส่งผลถึงความสำเร็จในการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม มีประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

3.3.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมและมีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน
- 2) เพื่อพัฒนาผู้เรียนทางด้านวิชาการ ทักษะทางสังคม เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น
- 3) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.2 ขั้นตอนการจัดการกระบวนการกลุ่ม

- 1) ขั้นตอนจัดตั้งจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและทำงานเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

2.1) ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาชิกของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีดำเนินการสอน กติกาหรือเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน

2.2) ขั้นสอน ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงโดยที่กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่มีในบทเรียน

2.3) ขั้นวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในกลุ่ม ตลอดจนความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

2.4) สรุปและนำไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนสรุปรวบรวมความคิดให้เป็นหมวดหมู่

โดยผู้สอนกระตุ้นให้เกิดแนวความคิดและหาข้อสรุป

3.3.3 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลว่า ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยจะประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ ประเมินด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม เช่น ผลการทำงาน ความสามัคคี คุณธรรมหรือค่านิยมของกลุ่ม ประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มจากการให้สมาชิกติชม หรือวิพากษ์วิจารณ์โดยปราศจากอคติ

ดังนั้น สรุปได้ว่ากระบวนการกลุ่ม จึงเป็นกระบวนการที่ให้กับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำงานโดยมีวัตถุประสงค์ และมีกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน มีผู้นำกลุ่มและสมาชิกทำหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ได้แก่ ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ และพัฒนาผู้เรียนทางด้านวิชาการ ขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

4. แผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

4.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน โดยวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผล โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 อ้างถึงในปราณี แทนหิน, 2550)

ปราณี แทนหิน (2550) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือแผนการที่จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อปฏิบัติการสอน เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึงเครื่องมือในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

4.2 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้จะต้องมีรายละเอียดชัดเจนถึงกิจกรรมนักเรียน บทบาทครู การใช้สื่อ การวัดผล จนผู้อ่านมองเห็นภาพพฤติกรรมจริง ๆ ในห้องเรียนได้สมบูรณ์ จึงถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี และไม่จำเป็นต้องทำบันทึกการสอนอีกก็ได้ เพราะแผนการสอนที่ชัดเจนใช้แทนบันทึกการสอนได้ “ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอนที่เน้นกระบวนการ” ว่าแผนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะ 4 ประการ คือ (สงบ ลักษณะ, 2536)

1) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามความมุ่งหมาย

2) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือปัญหาให้ผู้เรียน คิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

3) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ และนำกระบวนการ ไปใช้จริง

4) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

สงบ ลักษณะ (2536) ได้กล่าวถึง คุณภาพของแผนการสอนว่าเหมาะสมหรือไม่โดยการนำ แผนการสอนนั้นไปใช้จริงในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถดำเนินการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีเพียงใด และสามารถให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการและเกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ครบถ้วนตามจุดประสงค์เพียงใด ถ้าครูมีบทบาทมากในการเป็นผู้ให้ความรู้โดยตรง และนักเรียนไม่มี โอกาสแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะกระบวนการ ก็จะเป็นเครื่องแสดงความด้อย คุณภาพของแผนการสอน

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้น จะต้องเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น กระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการและเกิด การเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4.3 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สอนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

- 1) ครูรู้วัตถุประสงค์ของการสอน
- 2) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ
- 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- 4) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนาของหลักสูตร

4.4 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางใน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ตามขั้นตอน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

- 1) นำหน่วยการเรียนรู้มาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำได้ 2 แบบ คือ
 - (1) แผนการจัดการเรียนรู้อยู่เป็นรายชั่วโมง
 - (2) แผนการจัดการเรียนรู้รวม ไม่แยกเป็นรายชั่วโมง ครูจะต้องจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้

ย่อยลง

- 2) ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (1) ชื่อหน่วยที่ ชื่อหน่วย ชั้นที่สอน และเวลาสอน
- (2) หน่วยการเรียนรู้จัดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ย่อย คือ หัวข้อเรื่องการเรียนรู้จะเป็นที่แผนขึ้นกับหัวข้อการเรียนรู้ที่กำหนดในสาระการเรียนรู้
- (3) จุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดมาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- (4) สาระการเรียนรู้ คือ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เป็นหัวข้อย่อยที่สอน
- (5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ การวัดวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ และนักเรียนจะต้องปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน
- (6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การกำหนดวิธีการวัดผลและการประเมิน เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การทดสอบ เป็นต้น การวัดและประเมินผล จะกำหนดเกณฑ์ การวัด การตรวจผลงาน และพฤติกรรมกรเรียน ซึ่งเป็นการประเมินจากสภาพจริง
- (7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ จะกำหนดหนังสือประกอบการเรียน สถานที่ที่จะศึกษาวิทยากร เป็นต้น

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เริ่มจากการนำหน่วยการเรียนรู้มาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ย่อยเป็นรายชั่วโมง หรือการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รวม ไม่แยกเป็นรายชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ชื่อหน่วย จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสื่อและแหล่งเรียนรู้

5. ความพึงพอใจ

5.1 ความหมายของความพึงพอใจ

มอร์ส (1995 อ้างถึงใน ศุภศิริ โสมาเกตู, 2544) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถถอดความเครียดของผู้คนที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมาก ก็จะทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน และความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนอง ความเครียดก็จะลดน้อยลงหรือหมดไป ความพึงพอใจก็จะมากขึ้น

ศุภศิริ โสมาเกตู (2544) สรุปว่าความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก

ธีระพล ทหาปี (2547) กล่าวว่าความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกพอใจของบุคคลที่มีต่องาน และสิ่งแวดล้อมเกิดจากการได้รับสนองตอบความต้องการทำงานด้านร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

กฤตวรรณ จึงพัฒนา (2547) สรุปว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมนั้น ๆ หรือการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

สลิลลา ชาญเขียว (2547) สรุปว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก

สรุปได้ว่าความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกชอบหรือพอใจของนักเรียนที่มีต่อสิ่งเร้าภายนอกในการศึกษาครั้งนี้คือความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ปรารภนา เกษน้อย (2544) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน กลุ่มทดลองเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือและกลุ่มควบคุมเรียนแบบปกติผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญหทัย สมัครคุณ (2541) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนารีนุกูล จำนวน 120 คน กลุ่มละ 40 คน กลุ่มทดลองที่ 1 เรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มตั้งเป้าหมายร่วมกัน กลุ่มทดลองที่ 2 เรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ และกลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุมเรียนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มตั้งเป้าหมายร่วมกัน และเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วรรณวิศา หนูเจริญ (2544) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือกันและการสอนตามแนวคู่มือครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียน วัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) นักเรียนที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือกัน กับนักเรียนที่ได้รับการสอน ตามแนวคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม 2) นักเรียนที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือกัน มีความคิดเห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือกัน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เกิดความสามัคคี เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น มีความเชื่อมั่น

ในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม มีการช่วย เหลือซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กาญจนา อุปสาร (2547) ได้พัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ (STAD) เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนโปลีเทคนิค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แผนการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ (STAD) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ (STAD) เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.25/83.75 มีดัชนีประสิทธิผลของ แผนการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ (STAD) เท่ากับ 0.685 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.85 และนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก

สุกัญญา อิมใจ (2548) ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องภูมิศาสตร์ ประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD กับแบบ Jigsaw กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสำโรงทาบวิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD และแบบ Jigsaw แบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD และแบบ Jigsaw มีประสิทธิภาพ 89.39/83.38 และ 85.78/81.75 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) แผนการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD และแบบ Jigsaw มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.75 และ 0.7232 ตามลำดับ 3) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD และ แบบ Jigsaw มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่างกัน 4) นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้อย่างกลุ่มแบบ STAD และแบบ Jigsaw มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ไม่แตกต่างกัน

ทิพวรรณ ชาตะพันธ์ (2549) รายงานผลการวิจัย การสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้อย่างทีมเกมแข่งขัน (TGT : Team Game Tournament) สาระการเรียนรู้ หน่วยระบบเศรษฐกิจกับการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ วิชาสังคมศึกษา (เศรษฐศาสตร์) รหัส ส 42102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย จังหวัดสตูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้อย่างกลุ่มร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้อย่างทีมเกมแข่งขัน (TGT : Team Game Tournament) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้อย่างกลุ่ม สรุปลงได้ว่า ผลจากการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้อย่างกลุ่ม ส่วนใหญ่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ นักเรียนยังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การสร้างความรู้ความเข้าใจได้

ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ทักษะการทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกัน การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออก มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เป็นต้น

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เวนดี เมียดอร์ส ไกเกอร์ (Geiger, 1996) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่เรียนแบบสนทนาในชั้นเรียน, เรียนแบบร่วมมือ, และเรียนแบบจดบันทึกในโรงเรียนมัธยมศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทดสอบว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือจะมีผลกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตตะวันออกเฉียงใต้ของเวอจิเนีย (Virginia) ใช้วิธีเรียนแบบจดบันทึก, เรียนแบบสนทนา และเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าการเรียนแบบจดบันทึกและแบบสนทนาและนักเรียนที่เรียนแบบจดบันทึกกับแบบสนทนามีระดับการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน

อัสเตซ ซิลเวสเตอร์ ลิฟวิงสตัน เอสไดล์ลี (Esdaille, 1997) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการแก้ปัญหาในนักเรียนที่เรียนการบัญชีและการจัดการการศึกษาในครั้งนี้นำใช้เวลา 6 สัปดาห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการสอนกับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนการบัญชีและการจัดการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการเรียนแบบปกติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของวิธีการสอนกับทักษะการแก้ปัญหา เพศ คะแนนเมื่อเริ่มเรียน และคะแนนเฉลี่ยสะสมในการเรียน ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกของวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกับทักษะการแก้ปัญหา เพศ คะแนนเฉลี่ยสะสมในการเรียน โดยนักเรียนชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนหญิง ผลการวิจัยชี้ชัดว่าวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จีเวลล์ ยาวอนเน ฟรอสต์ (Frost, 1997) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อการชื่นชมตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อการชื่นชมตนเอง (self-esteem) ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ประชากรในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 325 คน สุ่มนักเรียนจำนวน 20 คน เข้ากลุ่มทดลองที่ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และอีก 20 คนเข้ากลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีการเรียนแบบดั้งเดิม เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบทดสอบ Piers-Harris Children's Self-Concept Scale ในการวัดก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนจากแบบทดสอบของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการอ่านดังกล่าว สรุปได้ว่า วิธีสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ แต่ครูยังขาดอุปกรณ์ที่เป็นชุดฝึกทักษะที่มีเนื้อหาตรงกับความสนใจของนักเรียน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะสร้างชุดการเรียนสำหรับใช้ประกอบการสอน โดยเลือกเนื้อหาจาก ข่าวสารต่างๆ

บทความ สถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัวผู้เรียนมาสร้างเป็นชุดการเรียนรู้และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4/1 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) ศึกษาพัฒนาการกระบวนการกลุ่มและมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ที่สอนโดยใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาทดลองไว้ตามลำดับต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
3. ระเบียบวิธีการวิจัย
4. วิธีดำเนินการศึกษา
5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
6. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัด ขอนแก่น ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) จำนวนทั้งหมด 190คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 40 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ

1) การใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบที่ยังไม่เข้าขั้นการทดลอง (Pre-Experimental Designs) ซึ่งผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีการศึกษาแบบ One group pretest-posttest design เป็นรูปแบบกลุ่มที่มีการทดสอบก่อนและทดสอบหลังการทดลอง (ลั้วณ และอังกณณ สยยศ, 2540) ซึ่งมีลักษณะทดลองดังนี้

ตารางที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
O ₁	X	O ₂

กำหนดสัญลักษณ์ ดังนี้

O₁ หมายถึง การสอบก่อนเรียน (Pre-test)

X หมายถึง ชุดการเรียนรู้ วิชาเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

O₂ หมายถึง การสอบหลังเรียน (Post-test)

4. วิธีดำเนินการศึกษา

มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

4.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลอง 1 กลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สำหรับการทดลอง คือ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาสอน จำนวน 11 ชั่วโมง ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา (ส 31101) ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 40 คน

4.2 ทดสอบหาค่า o₁ ก่อนที่จะทำการทดลอง

ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 ข้อ และตรวจเก็บคะแนนไว้ใช้เวลาสอบ 40 นาที

4.3 ทำการทดลอง (x)

1) ครูชี้แจงและอธิบายการศึกษาเรียนรู้โดยการใช้ทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้นักเรียนเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะศึกษาบทเรียนและเนื้อหาแต่ละเรื่อง เมื่อศึกษาหรือเรียนรู้จบแล้วให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน

2) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวม 14 ชั่วโมง

4.4 ทดสอบหาค่า O_2

1) แบบทดสอบหลังเรียน (Post test) เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง ให้นักเรียนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 ข้อ ชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้เวลาสอบ 40 นาที เช่นเดียวกัน

4.5 หาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย O_1 และ O_2 และทดสอบนัยสำคัญของการแตกต่างโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

1) การหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย O_1 และ O_2 โดยการนำคะแนนของนักเรียนจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ คือ จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

2) วิเคราะห์ทักษะกระบวนการกลุ่มด้วยแบบประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือ ทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านบทบาทการเป็นผู้นำในกลุ่ม 2) ด้านบทบาทการเป็นสมาชิกของกลุ่ม 3) ด้านบทบาทการทำงานเป็นทีม 4) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกลุ่ม

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) จำนวน 18 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 11 ชั่วโมง เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

- 7) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พระรัตนตรัย
เวลา 1 ชั่วโมง
- 8) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรม:ทุกข์
เวลา 2 ชั่วโมง
- 9) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรม:สมุทัย
เวลา 2 ชั่วโมง
- 10) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 หลักธรรม:นิโรจน์
เวลา 2 ชั่วโมง
- 11) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรม:มรรคมืองค์๘
เวลา 2 ชั่วโมง
- 12) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 มงคล ๓๘
เวลา 2 ชั่วโมง

6. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

6.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

มีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพ ดังนี้

6.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับหลักการ จุดหมายโครงสร้าง สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

6.1.2 ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม เกี่ยวกับความสำคัญ ลักษณะเฉพาะ วิสัยทัศน์ คุณภาพของผู้เรียน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นปี กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งการเรียนรู้ ประเภทของสื่อการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

6.1.3 ศึกษาหลักการ กำหนดกรอบ ทิศทาง และแนวทางการจัดการเรียนการสอน สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ให้เป็นแนวทางเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

6.1.4 ศึกษาเอกสารประกอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มาตรฐาน ส 1.1 รู้และ เข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

6.1.5 วิเคราะห์เนื้อหาสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนสาระการเรียนรู้สำคัญ ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

6.1.6 ศึกษาวิธีเขียนแผนการเรียนรู้เพื่อให้ได้แนวทางจากเอกสาร ดังนี้

6.1.6.1 ศึกษาหนังสือเทคนิคการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด (ทิตนา แคมมณี, 2545)

6.1.6.2 ศึกษาหนังสือรูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อศึกษาหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนแบบต่างๆ รวมถึงข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ (ทิตนา แคมมณี, 2548)

6.1.6.3 ศึกษาหนังสือ 20 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม การเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เล่ม 2 (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545)

6.1.6.4 ศึกษาหนังสือ 21 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด เล่ม 3 (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545)

6.1.6.5 ศึกษาหนังสือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ชนาธิป พรกุล, 2544)

6.1.6.6 ศึกษาหนังสือพัฒนาการเรียนการสอน (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2544)

6.1.6.7 ศึกษาหนังสือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (นาตยา ปิรันธนานนท์, 2543)

6.1.6.8 ศึกษาหนังสือ “ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบกระบวนการคิดกับกระบวนการทำงาน โดยครูชูศรี ต้นพงศ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

6.1.6.9 ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราและผลการวิจัยของบุคคลเกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางและตัวอย่างในการจัดกิจกรรม

6.1.6.10 ศึกษาและรวบรวมเนื้อหาสาระการเรียนรู้โดยเลือกเนื้อหาจากข่าวสาร บทความ และเรื่องราวที่ปรากฏในสังคมต่างๆ ที่ใช้เป็นเนื้อหาในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

6.1.7 ศึกษาเอกสารการวัดผลประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการ ของผู้เรียนระหว่างเรียน เพื่อหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า

6.1.8 ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และค่านิยมอันพึงประสงค์จากการร่วมกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้

6.1.9 กำหนดรูปแบบเพื่อเขียนแผนการเรียนรู้ มีส่วนประกอบของแผนการเรียนรู้ ดังนี้

6.1.9.1 สาระการเรียนรู้

6.1.9.2 มาตรฐานการเรียนรู้

6.1.9.3 มาตรฐานการเรียนรู้ชั้นปี

6.1.9.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

6.1.9.5 เนื้อหา/สาระสำคัญ

6.1.9.6 สาระการเรียนรู้

6.1.9.7 กระบวนการจัดการเรียนรู้

6.1.9.8 สื่อ/ แหล่งการเรียนรู้

6.1.9.9 การวัดและประเมินผล

6.1.10 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา จุดประสงค์ สาระสำคัญ และเวลาที่ใช้สอน

6.1.11 ศึกษาแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

6.1.12 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 1-2 ชั่วโมง รวมเป็น 14 ชั่วโมง ตามวิธีการของสลาวิน (Slavin, 1990)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

ขั้นที่ 3 ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบย่อย

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1) ขั้นนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ครูต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนไว้เรียบร้อย ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณกลุ่มละ 5-6 คน ให้มีนักเรียนทั้งระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม วัตถุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2) ขั้นสอน ครูแนะนำเนื้อหา สาระสำคัญและแหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำงาน ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบต่อบทเรียน หากนักเรียนไม่เข้าใจให้สอบถามครู

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยนักเรียนจะเข้ากลุ่มย่อยตามที่กำหนดไว้ จากนั้นตัวแทนในแต่ละกลุ่มที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจะไปรวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยกันหาคำตอบ แล้วจึงแยกย้ายกลับมายังกลุ่มเดิมเพื่อช่วยกันทำกิจกรรมของกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ

4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบย่อย เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายงานบุคคล โดยตรวจว่า นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ไม่เข้าใจ ครูก็จะอธิบายเพิ่มเติม นอกจากนี้ ครูและนักเรียนจะร่วมกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

6.1.13 นำแผนการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน

6.1.14 ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องการปรับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและจุดประสงค์ย่อยให้สอดคล้องกับสาระสำคัญในการเรียนรู้

6.1.15 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เสร็จแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมประเมินพร้อมแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

เหมาะสมมากที่สุด	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ	4.51-5.00	คะแนน
เหมาะสมมาก	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.51-4.50	คะแนน

ปานกลาง	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.51-3.51	คะแนน
น้อย	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.51-2.50	คะแนน
น้อยที่สุด	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.00-1.50	คะแนน

ซึ่งประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ถึง 4.80 หมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกแผน ดังตารางในภาคผนวก

6.1.16 นำแผนการเรียนรู้มาแก้ไข ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ให้ใช้คำให้ถูกต้อง ตรงสาระ การเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน กิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้าย ๆ กัน ทุกแผนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเป็นเรื่อง ๆ ไป ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6.1.17 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 35 คน พบว่า นักเรียนทำกิจกรรมไม่ทันเนื่องจากนักเรียนบางคนยังไม่เข้าใจการทำกิจกรรมและใช้เวลามากจึงได้แก้ไขโดยปรับเวลาให้เหมาะสม แนะนำให้สมาชิกภายในกลุ่มช่วยเหลือกัน

6.1.18 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 36 คนที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เพื่อทำการทดลองต่อไป

6.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.3.1 ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

2) ศึกษาแนวทางการสร้างข้อสอบจากหนังสือการทดสอบและประเมินผลการเรียนการสอน และการพัฒนาข้อสอบให้เป็นมาตรฐาน เพื่อนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบทดสอบ

3) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา และจุดมุ่งหมายที่กำหนดในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแบบทดสอบ

4) ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาจากแบบเรียนและเอกสารจริง (Authentic Materials) แล้วคัดเลือกไว้เพื่อใช้ในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีความยากง่ายในระดับเดียวกับเนื้อหาที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้

5) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อวัดความสามารถทางการอ่านข้อความต่าง ๆ ด้าน การบอกรายละเอียด การลำดับใจความสำคัญ การแก้ปัญหา และการสรุปความของเรื่อง

6.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ

6.4.1 ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน มีดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดและหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวคิดของสลาวิน (Slavin, 1990; 1995) และ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson, 1994) รวมทั้งเอกสารการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (กรมวิชาการ, 2544) เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2) ศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและการพัฒนาการเรียนรู้ จากผลการประเมินที่มีความสอดคล้องกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับและจะได้นำไปปรับปรุงการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

3) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

สำหรับการให้ความหมายค่าที่วัดได้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมายซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดของเบส (Best) จากหนังสือคู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย ของกระทรวงศึกษาธิการ. สำนักทดสอบทางการศึกษา (2549)

ตารางที่ 4 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าความพึงพอใจในการเรียน

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1.00– 1.79	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด
1.80 – 2.59	มีความพึงพอใจน้อย
2.60 – 3.39	มีความพึงพอใจปานกลาง
3.40 – 4.19	มีความพึงพอใจมาก
4.20 – 5.00	มีความพึงพอใจมากที่สุด

6.4.2 วิธีการหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีดังนี้

1) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและการวัดผลการศึกษาดูเนื้อหา โดยพิจารณาพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละด้านว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องกับพฤติกรรมความร่วมมือในการเรียน

2) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มาปรับปรุงและแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้สอนประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ส่วนผู้เรียนประเมินพฤติกรรมความร่วมมือในการเรียนของตนเองและสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

7.1.1 หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC โดยใช้สูตร (สมนึก ภัททิยธนี, 2541)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

$\sum R$ แทน ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

7.1.2 คำนวณค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามวิธี Goodman และ Schnider (วิเชียร การดี, 2541)

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนหลังเรียน} - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน})(\text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

7.2 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

7.2.1 ร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

7.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

7.2.3 การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละตัว

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

\sum แทน ผลรวม

7.2.4 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

7.2.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	ทักษะกระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	ทักษะกระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	ทักษะกระบวนการกลุ่มอยู่ในปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	ทักษะกระบวนการกลุ่มอยู่ในน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	ทักษะกระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum x$	แทน	รวมคะแนน
S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
t	แทน	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพ 80/80

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพ 80/80

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม จำนวน 40 คน ระยะเวลา 11 ชั่วโมง จาก การประเมินผลงานนักเรียน การสังเกต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบทดสอบย่อยประจำเนื้อหาท้ายแผน (E_1) และจากการทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน (E_2)

ตาราง 1 คะแนนของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เลขที่	ก่อนเรียน (30)	คะแนนรวมรายแผนการจัดการเรียนรู้						รวม (180)	หลังเรียน (30)
		แผน 1 (30)	แผน 2 (30)	แผน 3 (30)	แผน 4 (30)	แผน 5 (30)	แผน 6 (30)		
1	12	20	21	20	22	22	23	128	23
2	11	21	20	22	23	23	22	131	24
3	14	22	22	21	22	24	23	134	23
4	15	23	21	22	22	24	24	136	25
5	13	23	24	24	23	22	23	139	24
6	14	22	24	22	24	23	24	139	22
7	12	21	25	22	22	24	25	139	23
8	10	22	22	25	23	24	24	140	27
9	14	22	21	21	23	23	22	132	24
10	12	22	24	23	21	23	23	136	23
11	11	23	25	24	24	24	26	146	24

ตาราง 1 (ต่อ)

เลขที่	ก่อนเรียน (30)	คะแนนรวมรายแผนการจัดการเรียนรู้						รวม (180)	หลังเรียน (30)
		แผน 1 (30)	แผน 2 (30)	แผน 3 (30)	แผน 4 (30)	แผน 5 (30)	แผน 6 (30)		
12	14	23	23	22	22	24	25	139	25
13	12	21	23	22	22	24	25	137	26
14	15	21	22	22	22	23	24	134	24
15	14	23	24	24	25	24	26	146	26
16	13	22	23	23	25	24	26	143	23
17	15	23	24	24	25	25	25	146	25
18	16	23	22	23	22	25	24	139	22
19	14	23	23	23	26	25	26	146	24
20	12	25	25	25	27	27	27	156	23
21	13	23	24	24	26	26	26	149	24
22	14	25	25	26	30	28	28	162	26
23	15	23	25	24	25	25	27	149	25
24	16	24	28	27	28	27	27	161	27
25	14	25	26	23	26	27	26	153	28
26	15	24	24	24	26	27	27	152	26
27	11	26	23	24	27	28	29	157	25
28	14	28	24	26	26	28	28	160	23
29	14	26	25	25	27	28	28	159	25
30	14	26	23	24	24	24	26	147	24
31	14	23	24	23	25	25	27	147	26
32	14	23	23	24	24	25	25	144	27
33	14	27	25	28	27	29	27	163	23
34	11	26	24	28	26	26	26	156	24
35	12	23	23	23	23	25	25	142	25

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ก่อนเรียน (30)	คะแนนรวมรายแผนการจัดการเรียนรู้						รวม (180)	หลังเรียน (30)
		แผน 1 (30)	แผน 2 (30)	แผน 3 (30)	แผน 4 (30)	แผน 5 (30)	แผน 6 (30)		
รวม	533	940	951	960	988	1008	1028	5875	979
S.D.	1.62	1.80	1.62	1.97	2.11	1.83	1.86	9.85	1.45
ค่าเฉลี่ย	13.33	23.5	23.76	24.00	24.70	25.20	25.70	146.88	24.48
ร้อยละ	41.66	78.33	79.20	80.00	82.33	84.00	85.67	81.60	80.93

จากตาราง 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มีคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พระรัตนตรัย 23.50 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หลักธรรม: ทุกข์ 23.76 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง หลักธรรม: สมุทัย 24.00 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง หลักธรรม: นิโรจน์ 24.70 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง หลักธรรม: มรรคมงคล 25.20 คะแนน และ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง มงคล ๓๘ 25.70 คะแนน สรุปรวมทั้ง 6 แผน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.60

ตาราง 2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คะแนนของนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	\bar{x}	S.D.	ร้อยละ
พฤติกรรม ผลงาน และแบบทดสอบย่อย (E ₁)	7200	5875	146.88	9.85	81.60
การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E ₂)	1200	979	24.48	1.45	80.93

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 81.60/80.93

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลงานและทำแบบทดสอบย่อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 146.88 จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.60 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน จากทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 24.48 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 80.93 ดังนั้นประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการ

เรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) จึงมีค่าเท่ากับ 81.60/80.93

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตาราง 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

คนที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่าง
1	12	23	+11	15	14	26	+12
2	11	24	+13	16	13	23	+10
3	14	23	+9	17	15	25	+10
4	15	25	+10	18	16	22	+14
5	13	24	+9	19	14	24	+10
6	14	22	+8	20	12	23	+11
7	12	23	+9	21	13	24	+11
8	10	27	+17	22	14	26	+12
9	14	24	+10	23	15	25	+10
10	12	23	+11	24	16	27	+11
11	11	24	+13	25	14	28	+14
12	14	25	+11	26	15	26	+11
13	12	26	+14	27	11	25	+14
14	15	24	+9	28	14	23	+9

ตาราง 3 (ต่อ)

คนที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่าง
29	14	25	+11	35	12	25	+13
30	14	24	+10	36	11	23	+12
31	14	26	+12	37	11	24	+13
32	14	27	+13	38	12	23	+11
33	14	23	+9	39	14	25	+11
34	11	24	+13	40	17	26	+9
รวม	533	979	+446				
ค่าเฉลี่ย	13.33	24.28	+10.95				
ร้อยละ	41.66	80.93	+39.27				
S.D.	1.62	1.45	-0.17				

จากตาราง 3 พบว่าคะแนนจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนแสดงว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 41.66 คะแนนหลังเรียนร้อยละ 80.93 และคะแนนผลต่างคิดเป็นร้อยละ 39.27

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

คะแนน	N	\bar{x}	S.D.	$\sum D$	t	p
ก่อนเรียน	40	13.33	1.62	10.95	5.78	0.0000
หลังเรียน	40	24.28	1.45			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตาราง 5 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ด้านเนื้อหา	-	-	-
1. ครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญอย่างครบถ้วน	4.57	0.57	มากที่สุด
2. เนื้อหาเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	4.67	0.48	มากที่สุด
3. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้	4.63	0.56	มากที่สุด
4. เนื้อหาที่เรียนทำให้ผู้เรียนเข้าใจและประยุกต์ใช้ กับงานที่ได้รับมอบหมาย	4.63	0.61	มากที่สุด
รวม	4.63	-	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	-	-	-
5. มีความสนุกสนานกับการร่วมกิจกรรมในช่วง เรียน	4.67	0.48	มากที่สุด
6. พัฒนาระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	4.57	0.57	มากที่สุด
7. ส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์	4.53	0.63	มากที่สุด
8. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการ กลุ่มเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียน เข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4.63	0.49	มากที่สุด
รวม	4.60	-	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนการสอน	-	-	-
9. สื่อการเรียนมีความน่าสนใจ	4.67	0.61	มากที่สุด

10. มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง กะทัดรัด ชัดเจน	4.73	0.58	มากที่สุด
11. ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	4.63	0.61	มากที่สุด
12. สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับเวลาและกิจกรรม	4.53	0.63	มากที่สุด
รวม	4.64	-	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	-	-	-
13. มีความโปร่งใสและเป็นธรรม	4.63	0.56	มากที่สุด
14. เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม	4.63	0.56	มากที่สุด
15. นักเรียนสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนของตนได้	4.70	0.53	มากที่สุด
รวม	4.65	-	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.63	5.63	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่ามีความพึงพอใจดังนี้ ด้านเนื้อหา 1.ครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญอย่างครบถ้วน ค่าเฉลี่ย 4.57 พอใจมากที่สุด 2.เนื้อหาเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ค่าเฉลี่ย 4.67 3.สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด 4.เนื้อหาที่เรียนทำให้ผู้เรียนเข้าใจและประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมาย ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5. มีความสนุกสนานกับการร่วมกิจกรรมในชั่วโมงเรียน ค่าเฉลี่ย 4.67พอใจมากที่สุด 6. พัฒนาระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ค่าเฉลี่ย 4.57 พอใจมากที่สุด 7. ส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 4.53 พอใจมากที่สุด 8.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักเรียน เข้าใจเนื้อหามากขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด ด้านสื่อการเรียนการสอน 9. สื่อการเรียนมีความน่าสนใจ ค่าเฉลี่ย 4.67 พอใจมากที่สุด 10. มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง กะทัดรัด ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด 11. ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด 12. สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับเวลาและกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 4.53 พอใจมากที่สุด ด้านการวัดและประเมินผล 13. มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด 14. เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.63 พอใจมากที่สุด 15. นักเรียนสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนของตนได้ ค่าเฉลี่ย 4.70 พอใจมากที่สุด สรุปผลวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 ด้าน มีความพอใจมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผล อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุปผล

2. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 81.60/80.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ย 4.63 คือมีความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เท่ากับ 81.60/80.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิญญู เกาถาวงษ์ (2553 : 76) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และความมีวินัยในตนเองระหว่างการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าแผนการจัดการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และแผนการจัดการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.76/87.75 และ 81.01/84.70 ตามลำดับและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาวัชร วชิรเมธี (2556 : 105) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าแผนการจัดการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิภาพ 85.70/82.19

ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและวิธีการที่เหมาะสม คือ ได้ศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือครู มีการวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาศึกษาแนวทางในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ลงมือสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้ศึกษา แล้วนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขทั้งในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา กิจกรรม สื่อและการวัดผลประเมินผล ซึ่งผลจากการประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมากที่สุด แล้วนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะส่งเสริมให้กิจกรรมดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิญญู เถาถาวงษ์ (2553 : 68) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และความมีวินัยในตนเองระหว่างการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการมีการคิดวิเคราะห์มีวินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวัชรเมธี (2556 : 107) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีพุทฺปัญญากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทฺปัญญา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากผู้วิจัยเริ่มต้นจากการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเร้าความสนใจของนักเรียนให้เกิดการอยากรู้ อยากเห็น โดยใช้รูปภาพ กิจกรรมเล่าเรื่องสั้น ๆ ให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนตอบคำถาม เพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และใช้กระบวนการกลุ่มสร้างผลงาน ให้นักเรียนนำเสนอผลงานกลุ่มของตนเอง การปฏิบัติกิจกรรมตามใบงานจะทำให้ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านความสัมพันธ์ ความสำคัญและหลักการ เช่น ใบงาน การทดสอบย่อยท้ายแผนของกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างจากหนังสือการวัดผลประเมินผลวิเคราะห์เนื้อหา โครงสร้างหลักสูตร สารการการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัด จึงทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า นักเรียนจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 80.93 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบร่วมมือกันเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพราะเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการได้รับการเสริมแรงทางบวก โดยการที่ครูให้การยกย่อง ชมเชยและให้รางวัลมาเป็นตัวเสริมแรงทางบวกภายนอก ที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การที่นักเรียนได้พูดคุยกัน เป็นการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น แม้บางครั้งจะไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ระดับจับประเด็นปัญหาจะสูงกว่าการที่ครูเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำคนเดียว และการที่นักเรียนสามารถอธิบายให้เพื่อนฟังได้ ก็จะเป็นการยกระดับความเข้าใจให้สูงขึ้นถึงระดับการถ่ายทอดความคิด เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำอธิบายออกมาใหม่ ซึ่งจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยหลายท่านที่ได้ทำการวิจัยโดยใช้การจัดการ

เรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น ผลงานวิจัยของ ปรารธนา เกษน้อย (2541) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ วัชรารกรณ์ กองมณี (2546) วรรณวิศา หนูเจริญ (2544) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือ ที่พบว่า 1) นักเรียนที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือกับนักเรียนที่ได้รับการสอน ตามแนวคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม 2) นักเรียนที่สอนด้วยการเรียนแบบร่วมมือ มีความคิดเห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เกิด ความสามัคคี เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม มีการช่วย เหลือซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา ต่อชีพ (2547), กาญจนา อุปสาร (2547) และประมวล กานต์รังสรรค์ (2548) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) สุกัญญา อิ่มใจ (2548) และทิพวรรณ ชาตะพันธ์ (2549) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ยุทธศาสตร์ การสอนหรือวิธีสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมาย ที่กำหนด ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมายที่กำหนด สรุปได้ว่า คุณลักษณะและ ประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีข้อดีหลายประการ คือ 1) ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นของ นักเรียน 2) ช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน 3) ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 4) ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน 5) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน 6) ทำให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์หรือ มุมมองกว้างขึ้น 7) ช่วยในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น มีการ พัฒนาความคิด สามารถเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขในวิถีประชาธิปไตย

นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือยังส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการ กลุ่มที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนกระตือรือร้นในการทำงานของตนร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพราะเกิด แรงจูงใจในการเรียนรู้จากการได้รับการเสริมแรงทางบวก โดยการที่ครูให้การยกย่อง ชมเชย และให้ รางวัล มาเป็นตัวเสริมแรงทางบวกภายนอก การที่สมาชิกกลุ่ม ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ทำให้ ค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการกลุ่มสูงขึ้นได้จากคะแนนพัฒนาการของตน ทำให้นักเรียนแต่ละคนมี ความสำคัญต่อกลุ่ม และพยายามพัฒนาตนเองขึ้น เพื่อให้กลุ่มได้รับรางวัล มีการร่วมแรงร่วมใจกัน แก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย ในระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันทำงานในกลุ่มย่อย นักเรียนที่เรียน

เก่งช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน เพราะวัยใกล้เคียงกัน สามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจได้ดีกว่าครูและมีความเป็นกันเอง จึงช่วยให้นักเรียนที่เรียนอ่อนมีความพยายามและสนใจการเรียนมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่เรียนเก่ง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้นจากการทำความเข้าใจเพื่ออธิบายให้เพื่อนในกลุ่ม นักเรียนให้ฟังความคิดเห็นต่อกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสลาบิน (Slavin, 1990) ที่ว่าการเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นของนักเรียนเป็นตัวส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ อันเป็นผลให้กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบบกระบวนการกลุ่มในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรใช้เวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ ทั้งขั้นการกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป และการรายงาน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของตน

1.2 ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก และแสดงความคิดเห็นออกมาแม้ว่าจะเป็นความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือไม่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การอภิปรายและการสรุปที่ถูกต้อง

1.3 ครูควรสร้างบรรยากาศเพื่อจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุดและทั่วถึงทุกคน โดยให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้สามารถค้นพบความรู้ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนา

2.2 ควรนำรูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ไปวิจัยและพัฒนาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระหรือเนื้อหาวิชาอื่นเช่น วิชาภาษาไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือระดับชั้นอื่น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมวิชาการ. (2544). เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- _____. (2545). สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2546). ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2551). วารสารวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2546). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2452 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร. ส. พ.).
- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2553). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม. 2 ช่วงชั้นที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- กาญจนา อุปสาร. (2547). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการกระบวนกรคิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.
- จริยา เสถบุตร. (2526). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. ขอนแก่น : ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตติมา จรรยาธรรม. (2539). ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบคละ

- ผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑา บุรีภักดี. (2535). **มนุษย์สัมพันธ์สำหรับครู**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2542). **กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน**. พิษณุโลก : ภาควิชาจิตวิทยาและ
การแนะแนว สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดวงพร อิมแสงจันทร์. (2554). **การพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจกับการพัฒนา
เศรษฐกิจของประเทศและความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
แบบโครงการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
หลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศไฉนวรรณ จินตสุรานนท์. (2546). **ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนา
การควบคุมตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชัยภูมิ อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิพวรรณ ชატะพันธุ์. (2549). **รายงานการวิจัยการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ
โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบทีมเกมแข่งขัน (GT : Team Game Tournament)
สาระการเรียนรู้ หน่วยระบบเศรษฐกิจกับการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
วิชาสังคมศึกษา (เศรษฐศาสตร์) รหัส ส 42102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
จุฬารามราชวิทยาลัยสตูล**. สตูล : โรงเรียนจุฬารามราชวิทยาลัย สตูล.
- ทิตนา แคมมณี. (2540). **การพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพฯ: บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป
แมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ.(2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทเดอะ
มาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลอนงค์ ทวีทรัพย์. (2544). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ส 503
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมแบบร่วมมือกันเรียนรู้**.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นาดยา นาสีเคน. (2549). **การเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่ใช้
กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย ที่มีต่อ
ผลการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยซิกสมอง
ต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2540). **กลุ่มสัมพันธ์สำหรับการฝึกอบรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิลบล สีเทพ. (2553). **ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือกันต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและพฤติกรรม**

ทางการเรียนภาษาอังกฤษ. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน
ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2541). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. มหาสารคาม: คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2527). **การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ**. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2545). **เอกสารประกอบคำสอนวิชาทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา**.

พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุษบา คุณาศรินทร์. (2548). **หนังสือเรียนเศรษฐศาสตร์ ม.2**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ประมวล กานต์รังสรรค์. **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน**

สอนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเพื่อสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบการสร้างแผนที่

ความคิดกับการสอนแบบบรรยาย กรณีศึกษาการสอน รายวิชา ส 40102

สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน.

เข้าถึงได้จาก <http://researchers.in.th/file/tonguoo/สรุปการวิจัยองค์ความรู้.doc>

ประพันธ์ เสวตนันท์. (2542). **หลักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. ปรีชา ต่อชีพ. (2547). **การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง**

จริยธรรม วิชาจริยธรรม ศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดย

กระบวนการกลุ่มร่วมมือกัน เรียนรู้. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย.

พรรณรัตน์ เชาธรรมสาร. (2543). **การเขียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน. สารพัฒนา**

หลักสูตร. 95: 35 – 37.

พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2548). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

แฮร์สออฟ เคอร์มิสท์.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2545). **นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา**
เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล หวังพานิช. (2536). **วิธีการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : งานส่งเสริมวิจัยและตำรากองบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

เยาวภา เดชะคุปต์. (2522). **ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

โยธิน ศันสนยุท. (2528). **มนุษย์สัมพันธ์ จิตวิทยาในองค์การ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

- ราตรี ทาผัด. (2532). **ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก.
- รุจิร ภู่อาระ. (2545). **การเขียนแผนการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : บ็ุก พอยท์.
- ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ. (2544). **การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยแหล่งความรู้ที่มีในชุมชน.
ในกิ่งฟ้า สิ้นธุวงษ์ และคณะ. (บรรณาธิการ). ปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางหลักการสู่การปฏิบัติ.** (หน้า 28-41). ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2540). **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณวิศา หนูเจริญ. (2544). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนด้วยการเรียน
แบบร่วมมือกันและการสอนตามแนวคู่มือครู.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรกรรณ์ กองมณี. (2546). **การพัฒนาแผนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยเน้นกิจกรรม
การเรียนรู้แบบร่วมมือ.** รายงานการค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทยากร เชียงกุล. (2538). **เศรษฐศาสตร์ที่ทุกคนควรรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- วุฒิชัย สุขวิริยานนท์. (2553). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม
ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน.** วิทยานิพนธ์ ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศ. อเนก เจริญถาวร ดร. อุทิศ ขาวเจียร. (2549). **หนังสือเรียนเศรษฐศาสตร์ ม. 2.** กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2549). “การสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียน”, **วารสารรามคำแหง.**
หน้า 195-210. 23(4) : เมษายน-มิถุนายน.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). **การวัดผลการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สมพงษ์ พันธุ์รัตน์. (2544). **เอกสารประกอบการสอนวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา
การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ.** ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. (2539). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2540). เอกสารการสอนชุดกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์หน่วยที่

8 - 15. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา อิ่มใจ. (2548). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ด้วยกลุ่มแบบ STAD กับแบบ Jigsaw.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวิทย์ มูลคำ. (2547). 19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ : บริษัท

ดวงกมลสมัย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ปฏิรูปการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.

กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). หนังสือเศรษฐกิจ

พอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : สมานการพิมพ์.

หลุย จำปาเทศ. (2534). จิตวิทยาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สามัคคีสาส์น.

อนัญญา โปราณานนท์. (2541). เศรษฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏดุสิตธานี.

Artzt, A.F.; & Newman, C.M. (1993, September). Cooperative Learning. The

Mathematics Teacher. 83(6): 448 – 452.

Brown, D. H. (1987). Principles of Language Learning and Teaching. Englewood.....

N.J: Prentice - Hill.

Els, T.V. (1984). Applied Linguistics and the Learning and Teaching of Foreign

Languages.

London: Edward Arnold Ltd.

Johanson, D.W.; & Johanson, R.T. (1987) . Learn Together and Alone: Cooperative

Competitive and Individual Learning. 3rd ed. New Jersey: Prentice – hall.

_____. (1989). Cooperation and Competition: Theory and Research. Edina

:Minn Interaction Book.

_____. (1994). Learn Together and Alone: Cooperative Competitive and

Individual

Learning. 4th ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.

Lapp, D.; & Flood, J. (1986). Teaching Students to Read. New York: Macmillan.

Littlewood, W. (1984). Foreign and Second Language Learning. Cambridge. Cambridge

University Press.

Slavin, R.E (1987, November). Cooperative Learning and Cooperative School.

Educational

Leadership. 4513 : 40.

_____. (1990). **Cooperative Learning : Theory, Research, and Practice.** 2nd ed.

Boston: Allyn and Bacon.